

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ**

ДЯТЛОВА Юлія Володимирівна

УДК 336.719: 339.137.2/.92 (477)

**МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ КОНКУРЕНТНОЇ ІНТЕРНАЛІЗАЦІЇ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Краматорськ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Донецькому державному університеті управління Міністерства освіти і науки України (м. Маріуполь).

Науковий консультант – доктор економічних наук, професор,
Рекова Наталія Юрївна
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), завідувач кафедри економіки підприємства.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Колодізєв Олег Миколайович**, завідувач кафедри банківської справи (Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця МОН України);

доктор економічних наук, професор **Косова Тетяна Дмитрівна**, професор кафедри міжнародної економіки, обліку і фінансів (ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет ім. академіка Ю. Бугая, м. Київ);

доктор економічних наук, доцент **Лавров Руслан Валерійович**, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування (Чернігівський національний технологічний університет МОН України).

Захист дисертації відбудеться *21 грудня 2019 року о 09:00* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 у Донбаській державній машинобудівній академії Міністерства освіти і науки України за адресою м. Краматорськ, бул. Машинобудівників, 39а, ауд. 6220.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за адресою: м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.

Автореферат розісланий *20 листопада 2019 року*.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

К. Є. Мойсеєнко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток банківського сектору має першочергове значення для економіки України, оскільки, по-перше, створює передумови для розв'язання проблеми фінансування діяльності суб'єктів господарювання різних галузей і сфер, по-друге, він є нагальною потребою з огляду на капіталодефіцитний тип вітчизняної економічної системи з мінливими темпами зростання, по-третє – забезпечує позитивні і негативні екстерналії для бізнесу та суспільства в ході досягнення фінансової стійкості і безпеки банківської системи як найбільш інтегрованої в світову економіку складової національного господарства.

З набуттям Україною незалежності розвиток банківського сектору був ускладнений кризовими явищами у національному та світовому масштабах, інтеграційними та трансформаційними змінами, а також залежністю від тенденцій у інших країнах через високий ступінь відкритості економіки і, як наслідок, зростанням конкуренції із закордонними, в тому числі, європейськими банками. Зазначені обставини підвищили увагу до питань удосконалення банківського регулювання і нагляду, а також актуалізували необхідність стратегічного бачення перспектив вітчизняного банківського сектору з урахуванням сучасних тенденцій розвитку глобальних та національних фінансів і ролі в ньому національних та міжнародних гравців. В той же час, ухвалення низки стратегічних документів, серед яких «Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року» (2015 р.), Проект стратегії розвитку банківської системи 2016-2020 «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки» (2016 р.), «Засади стратегічного реформування державного банківського сектору» (2018 р.) та ін., не стало запорукою подолання головних проблем банківської системи в Україні – низького рівня банківського фінансування реального сектору, недостатньої надійності банківських установ і недовіри до банків з боку населення та бізнесу. Більше того, відкриття національного ринку для міжнародних банків призвело до певного пригнічення розвитку національних гравців, оскільки сформувалася ситуація, коли перші активно використовують інструменти інтерналізації як переваги у конкуренції на українському ринку, другі стикаються з необхідністю конкурувати з більш потужними за фінансовою спроможністю і набором банківських продуктів суб'єктами і виконувати жорсткі вимоги щодо обачності, а банківська система в цілому стикається із загрозою втрати фінансової безпеки. За цих умов уваги потребує проблема забезпечення такого розвитку вітчизняного банківського сектору, який би враховував специфічні особливості і механізми інтерналізації у конкуренції національних та міжнародних учасників банківського ринку.

Теоретичні і практичні аспекти проблем розвитку банківської системи висвітлено в працях багатьох вчених і практиків. У наукових працях сучасних західних економістів-теоретиків і практиків, таких як Т. Левіт [*T. Levitt*], А. Пурнанандам [*A. Purnanandam*], С. Чава [*S. Chava*] та ін., викладені переважно підходи до проблем, пов'язаних з міжнародною діяльністю банків. Вітчизняні вчені приділяли увагу різним аспектам розвитку банківської системи в умовах трансформації економічного простору (Г. Чепелюк, Н. Пантелєєва); специфіки

розвитку банківського сектору країн з транзитивною економікою (Ж. Довгань, Н. Налівайко, А. Михайлов); кризових явищ (Б. Адамик, Т. Болгар, В. Геєць, В. Корнєєв, С. Науменкова, М. Савлук); ефективності та конкурентоспроможності банківської системи (Б. Данилишин, Г. Карчева); її становленню і розвитку в умовах глобалізації (О. Дзюблюк); концентрації банківського капіталу (О. Вовчак, С. Реверчук, Ю. Бойко); еволюції монетарної політики (У. Ніконенко, О. Копилук); фінансово-кредитному механізму (Г. Башнянин, О. Колодізєв); взаємодії банківського і реального секторів економіки (О. Барановський, Н. Рекова); банківському інвестуванню та депозитній діяльності (Т. Косова); ризик-орієнтованому підходу (Р. Лавров, Г. Тельнова).

Віддаючи належне розробкам вчених та їх внеску в теоретичне та практичне вирішення означеної проблеми, слід зазначити, що на сьогодні не сформовано деталізованого пояснення умов розвитку банківської системи та комерційного сектору приймаючої країни в конкурентному середовищі з банками іноземних фінансових груп, що відповідно визначило брак наукового обґрунтування механізму забезпечення розвитку банківського сектору за умов конкурентної інтерналізації. Зазначені обставини зумовили вибір теми дослідження, його мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України за темами: «Механізми регулювання галузей і сфер економіки та соціальних параметрів суспільства» (номер державної реєстрації 0113U006011, 2015 р.), у межах якої встановлено тенденції та проблеми розвитку й безпеки банківського сектору України в умовах глобальної конкуренції, розроблено підходи до формування конкурентних переваг; «Фінансовий механізм державного управління економікою України» (номер державної реєстрації 0104U008798, 2015-2019 рр.), де розроблено теоретико-методологічні положення, науково-методичні підходи і практичні рекомендації щодо механізму регулювання та забезпечення стійкого розвитку банківського сектору в умовах глобалізації конкурентного середовища; «Механізми інноваційного розвитку зовнішньоекономічної діяльності і пріоритетних секторів економіки України» (номер державної реєстрації 0115U004320, 2015-2019 рр.), у рамках якої встановлено вплив банківського сектору на розвиток пріоритетних секторів економіки та їх кредитування, визначено фактори впливу та розроблено багатофакторну модель; «Конкурентоспроможність, стійкий розвиток і фінансова безпека банківського сектору економіки України в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0118U006702, 2018-2019 рр.), де розвинуто теоретико-методологічні засади дослідження умов конкурентної інтерналізації, їх вплив на конкурентоспроможність, економічну безпеку та фінансову стійкість банківського сектору, розроблено модель його розвитку в таких умовах.

Мета й завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень, методологічних засад, методичних

підходів і науково-практичних рекомендацій щодо трансформації механізму розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі *завдання*:

- поглибити наукові уявлення про сучасні тенденції та чинники розвитку банківського сектору;
- сформулювати теоретичне підґрунтя конкурентної інтерналізації в банківському секторі;
- запропонувати теоретико-методологічний підхід до розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації;
- сформулювати методологічний підхід до дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації;
- удосконалити методичний підхід до оцінювання умов конкурентної інтерналізації в банківському секторі;
- розвинути науково-методичний підхід до оцінювання стану економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору;
- удосконалити науковий підхід до макропруденційного регулювання в умовах конкурентної інтерналізації;
- обґрунтувати аналітичне забезпечення конкурентних умов розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації;
- обґрунтувати структурно-логічну модель системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації;
- розвинути аналітичне забезпечення системи економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації;
- удосконалити методичний підхід до оцінювання розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації;
- визначити напрями трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації;
- конкретизувати структурні елементи Стратегії розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації.

Об'єкт дослідження – процес розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні, методичні й науково-прикладні положення щодо трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Методи дослідження. Теоретичною й методологічною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення економічної теорії, зокрема інституційної теорії зовнішніх ефектів, теорії конкуренції й теорії управління, концепції банківського нагляду. Для розв'язання завдань дослідження у дисертації використано сукупність загальноприйнятих в економічній науці методів: *системно-структурний аналіз* (для аналізу понятійного апарату, обґрунтування поняття «конкурентна інтерналізація в банківському секторі», структури систем, складових механізму); *еволюційний підхід, абстрактно-*

логічний аналіз та метод систематизації (для синтезу методології дослідження процесів розвитку банківського сектору, їх взаємозв'язку та взаємозалежності, систематизації наукових поглядів та виявлення прогалин економічних теорій щодо розвитку банківського сектору, формулювання концепції конкурентної інтерналізації в банківському секторі); *порівняння й узагальнення* (для дослідження зарубіжного досвіду); *групування* (для виокремлення груп міжнародних фінансових організацій за впливом на національний банківський сектор); *структурно-функціональний аналіз та класифікації* (для встановлення різновидів моделей макропруденційного регулювання, інституційної структури банківського сектору); *статистичний, графічний та регресійний аналіз* (для визначення тенденцій розвитку банківського сектору за певними показниками, кредитування банками реального сектору економіки, встановлення залежностей в одно- і багатofакторних моделях та наочного їх відображення, зокрема впливу на ВВП статистично значущих показників); *математичне моделювання і розрахунковий* (для визначення рівня конкурентної інтерналізації, оцінювання економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору, чинників, що стабілізують його розвиток), *системний аналіз, абстракція та формалізація* (для визначення напрямів трансформації механізму); *кластерного аналізу* (для групування країн за рівнем конкурентної інтерналізації), *логічного узагальнення* (для узагальнення результатів, формулювання висновків і рекомендацій).

Інформаційною базою дисертаційної роботи є нормативно-правові акти та методичні матеріали, що стосуються сфери банківської діяльності, регулювання та нагляду, статистичні та інформаційно-аналітичні матеріали МВФ та Світового банку, ЄС, Державної служби статистики України, Національного банку України, Міністерства фінансів України, фінансова звітність банків, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, результати власного наукового пошуку.

Наукова новизна одержаних результатів. Основний науковий результат полягає в розвитку теоретико-методологічних засад, розробці науково-методичних положень і науково-прикладних рекомендацій щодо формування механізму регулювання розвитку банківського сектору в умовах конкурентного середовища. Основні положення, що визначають наукову новизну, полягають у такому:

вперше:

обґрунтовано теоретичний базис конкурентної інтерналізації в банківському секторі, який ґрунтується на економічних теоріях глобалізації, інтеграції, інтернаціоналізації, конкуренції, конкурентних переваг, міжнародного руху капіталу щодо розвитку банківського сектору в сучасних умовах, їх компаративному аналізі; означене дозволило визначити теоретичні витoki конкурентної інтерналізації в банківському секторі як передумов його розвитку під впливом екстерналій вільного чи частково обмеженого доступу іноземного банківського капіталу, встановлених підпорядкованості, взаємозалежності та взаємозв'язку між процесами конкуренції в банківській сфері на різних рівнях економіки;

запропоновано теоретико-методологічний підхід до розвитку банківського сектору, який передбачає введення до наукового обігу поняття «конкурентна

інтерналізація в банківському секторі», обґрунтування шляхів доповнення існуючих концепцій конкуренції, міжнародного руху капіталу та фінансової глобалізації положеннями щодо конкурентної інтерналізації й визначення сукупності наукових підходів, що уможливають розробку і застосовування ефективних методичних підходів до оцінювання конкурентних умов розвитку банківського сектору, його економічної безпеки й фінансової стійкості, а також механізму його розвитку в умовах та під впливом присутності іноземних банківських установ та іноземних активів у вітчизняних банках;

сформовано методологічний підхід до дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, що ґрунтується на виокремлених постулатах економічних теорій, висунутих гіпотезах та напрямках їх науково-методичного обґрунтування, що дозволило визначити логіку подальшого наукового пошуку;

удосконалено:

наукові уявлення про тенденції та чинники розвитку банківського сектору в аспектах зростання присутності іноземних банків у банківських секторах країн, притоку іноземного капіталу у національні банківські системи, особливо в країнах з економікою, яка розвивається або трансформується; означене зумовлює виокремлення інтерналізації, як одного з визначальних процесів, через який відбувається зміна умов розвитку в банківському секторі під впливом присутності іноземних банківських установ та іноземних активів у вітчизняних банках;

методичний підхід до оцінювання конкурентних умов розвитку банківського сектору, що базується на релевантній інформаційним потребам сукупності показників і введенні показника конкурентної інтерналізації; даний підхід дозволяє визначати зміни в тенденціях розвитку групи банків з вітчизняним капіталом порівняно з іншими групами, зокрема за рівнем конкурентної інтерналізації, а на цих засадах – ухвалювати рішення щодо напрямів і механізмів розвитку банківського сектору;

науковий підхід до макропруденційного регулювання в умовах конкурентної інтерналізації як системи на засадах встановлення напрямів удосконалення її елементів, таких як суб'єкт і об'єкт регулювання, мета, функції, інструменти, наявності їх взаємозв'язку, що дозволить гармонізувати її з системами країн ЄС на основі імплементації відповідних правових засад, зміцнити конкурентоспроможність вітчизняного банківського сектору в умовах та під впливом присутності іноземних банків та іноземних активів у вітчизняних банках;

аналітичне забезпечення розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації на основі застосування пропонованого методичного підходу, яке дозволило охарактеризувати умови конкуренції з іноземними банками в Україні та довести гіпотезу переваг іноземних гравців через визначення небезпечного рівня конкурентної інтерналізації у банківському секторі в Україні із тенденцією до зростання конкуренції з боку іноземних банків;

структурно-логічну модель комплексної системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, на засадах

врахування низки ризиків, що характерні для даних умов; відмінністю пропонованого підходу є його зорієнтованість на усунення загроз на різних рівнях управління, зокрема щодо загроз з боку присутності іноземних банків та капіталу як складових економічного впливу на стан банківського сектору, що дозволяє інституціям-регуляторам визначати інструменти грошово-кредитної та конкурентної політики, а також банківського нагляду;

методичний підхід до оцінювання розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації із застосуванням обґрунтованої сукупності статичних і динамічних індикаторів (індекси присутності іноземних банків; коефіцієнт конкурентної інтернаціоналізації; розмір банківського сектору; розмір сегменту банків з вітчизняним капіталом; індекс розвитку банківського сектору, групи вітчизняних банків, групи банків з іноземним капіталом), які використовуються в комплексі або як окремі та визначаються для країни відносно іншої країни або її банку на певний рік або за період, що надасть можливість формувати інформаційно-статистичний ресурс щодо рівня розвитку банківського сектору, зокрема визначати місце країни в певному кластері, а на цих засадах приймати обґрунтовані рішення щодо інтеграції з фінансовою системою іншої країни або економічних об'єднань країн;

напрями трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації як комплексної системи удосконалення його складових – нормативно-правової (щодо законів, норм та їх узгодженості з міжнародними і європейськими правовими актами, стратегії, політики НБУ і банків), організаційної (щодо інституційної структури, консолідації та реорганізації сектору, архітектури моделі регулювання), інформаційно-комунікативної (щодо єдиного динамічного інформаційного простору, інформаційних ресурсів з ліквідації та реструктуризації, комунікативних каналів), інноваційної (щодо послуг, технологій, банків), економічної (щодо норм капіталізації, заощаджень населення, вкладів юридичних осіб, резервування, податкового навантаження), реалізація яких сприятиме підвищенню конкурентоспроможності банків з вітчизняним капіталом;

дістали подальшого розвитку:

науково-методичний підхід до оцінювання економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору, сутність якого полягає в розрахунку інтегрального показника економічної безпеки та системи ризик-орієнтованих індикаторів фінансової стійкості банківського сектору, які сформовано на основі порівняльного аналізу вітчизняної методики НБУ та закордонних методик; застосування підходу дозволить забезпечити наукове підґрунтя щодо розроблення заходів з метою запобігання економічним загрозам розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації;

аналітичне забезпечення управління економічною безпекою та фінансовою стійкістю банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації на основі розрахунку показників, важливих з точки зору кредитування розвитку економіки та економічної безпеки банківського сектору як виду підприємництва, і визначення

рівня економічної безпеки банківського сектору за встановленими градаціями; отримана система індикаторів становитиме інформаційно-аналітичне підґрунтя для вибору ефективних інструментів забезпечення фінансової стійкості як детермінанти розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації;

структурні елементи Стратегії як інструменту механізму розвитку банківського сектору України, в якості яких представлено цілі, принципи, види політики, відповідні їм інструменти, показники, за якими визначається її реалізація; відмінністю пропонованого підходу є визначення методів та заходів Стратегії, які реалізуються через відповідні інструменти, з використанням динамічного моделювання, яке дозволяє встановлювати стабілізуючий чинник або їх сукупність, що компенсує вплив негативного фактору на розвиток банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні теоретичні та методологічні положення, викладені в дисертації, доведено до рівня методичних підходів і практичних рекомендацій. Зокрема, методичний підхід до оцінки розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації та метод оцінки конкурентних умов використано в діяльності Асоціації українських банків і запропонований до розгляду Вищою експертною радою Національного банку України (довідка № 01-10/0222 від 27.02.2019 р.), метод оцінки фінансової стійкості і метод аналізу тенденцій розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації використано ПАТ АКБ «Індустріалбанк» (довідка № 7632 від 03.10.2019 р.), підхід до аналізу системи та впливу міжнародних і регіональних фінансових організацій щодо макропруденційного регулювання прийняті до використання АТ «Банк Січ» (довідка № 2315-19/4 від 22.02.2019 р.); напрями удосконалення механізму розвитку банківського сектору використано в діяльності АТ «Ощадбанк» (довідка № 08-19/143 від 22.03.2019 р.). Теоретичні, методологічні і практичні матеріали дисертації у частині комплексного підходу до аналізу кредитування банками реального сектору економіки та заходів з метою запобігання загрозам використано Інститутом проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України (довідка № 22/346 від 02.10.2018 р.); основні положення концепції конкурентної інтерналізації використано в діяльності Запорізької обласної організації Товариства «Знання» при проведенні лекційних занять для державних службовців і представників органів місцевого самоврядування (довідка № 50-16 від 14.12.2018 р.). Теоретичні положення дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Донецького державного університету управління МОН України при викладанні дисциплін «Центральний банк та грошово-кредитна політика», «Міжнародні розрахунки і валютні операції», «Банківські операції», «Банківське регулювання» (довідка № 12-01/743 від 27.12.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертаційній роботі, є результатом особистих досліджень автора. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані тільки ті положення, які належать особисто авторові. Особистий внесок здобувача у такі роботи наведено у списку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи доповідалися й обговорювалися на наукових і науково-практичних конференціях, круглих столах різних рівнів, зокрема: «Актуальні проблеми економіки та управління: зовнішньоекономічні, інноваційні та фінансові аспекти» (Маріуполь, 2019 р.); «Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку» (Маріуполь, 2018 і 2017 рр.); «Актуальні проблеми зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів» (Маріуполь, 2018 і 2016 рр.); «Фінансова система України в умовах економічної та фінансової глобалізації світу» (Київ, 2017 р.); «Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія та практика» (Запоріжжя, 2017 р.); «Сучасні тенденції та перспективи розвитку системи управління в Україні та світі» (Київ, 2017 р.); «Економіко-культурологічне позиціонування України в світовому глобалізованому просторі» (Кошице, 2016 р.); «Osiągnięcia naukowe, rozwój, prognozy na rok 2015» (Warszawa, 2015-2016 рр.); «Розвиток зовнішньоекономічної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів» (Донецьк, 2014 р.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 37 наукових працях, з яких: три – монографії та розділи в монографіях (у т.ч. одна – одноосібна обсягом 16,41 ум.-друк. арк.), 20 – статті в наукових фахових виданнях України (у т.ч. шість – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз), 11 – публікації апробаційного характеру, три – статті у зарубіжних виданнях (у т.ч. 1 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз), Загальний обсяг публікацій становить 34,43 ум.-друк. арк., особисто автору належать 32,25 ум.-друк. арк.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (493 найменування на 51 сторінці), семи додатків (на 43 сторінках), містить 61 таблицю і 47 рисунків. Основний зміст роботи викладено на 408 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 502 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «**Теоретичні засади розвитку банківського сектору в конкурентних умовах**» поглиблено наукові уявлення про сучасні тенденції та чинники розвитку банківського сектору, розвинуто теоретичне підґрунтя конкурентної інтерналізації в банківському секторі, удосконалено теоретико-методологічний підхід до розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Для сучасного розвитку банківського сектору як складової фінансової системи країни характерними є процеси глобалізації й інтеграції, що підсилюють конкуренцію на фінансовому ринку. Встановлено, що процеси інтернаціоналізації, пов'язані з діяльністю іноземних банків у банківському секторі, існують майже у кожній країні, і вони відрізняються від тих, що характеризують діяльність банків з національним капіталом. Тому слід розрізняти процеси, пов'язані з

функціонуванням представництв та філій іноземних банків на ринку банківських послуг окремої країни або групи країн, а також іноземного інвестування в активи (інтернаціоналізація), від таких, що характеризують діяльність банків певної країни у рамках її національного банківського сектору чи системи під впливом присутності іноземних банківських установ та іноземних активів у вітчизняних банках. Аналіз тенденцій розвитку банківського сектору як загальних світових, так і по країнах, дозволив констатувати поширення присутності іноземних банків за показниками їх частки в загальній кількості банків та в активах в національних банківських системах (рис. 1).

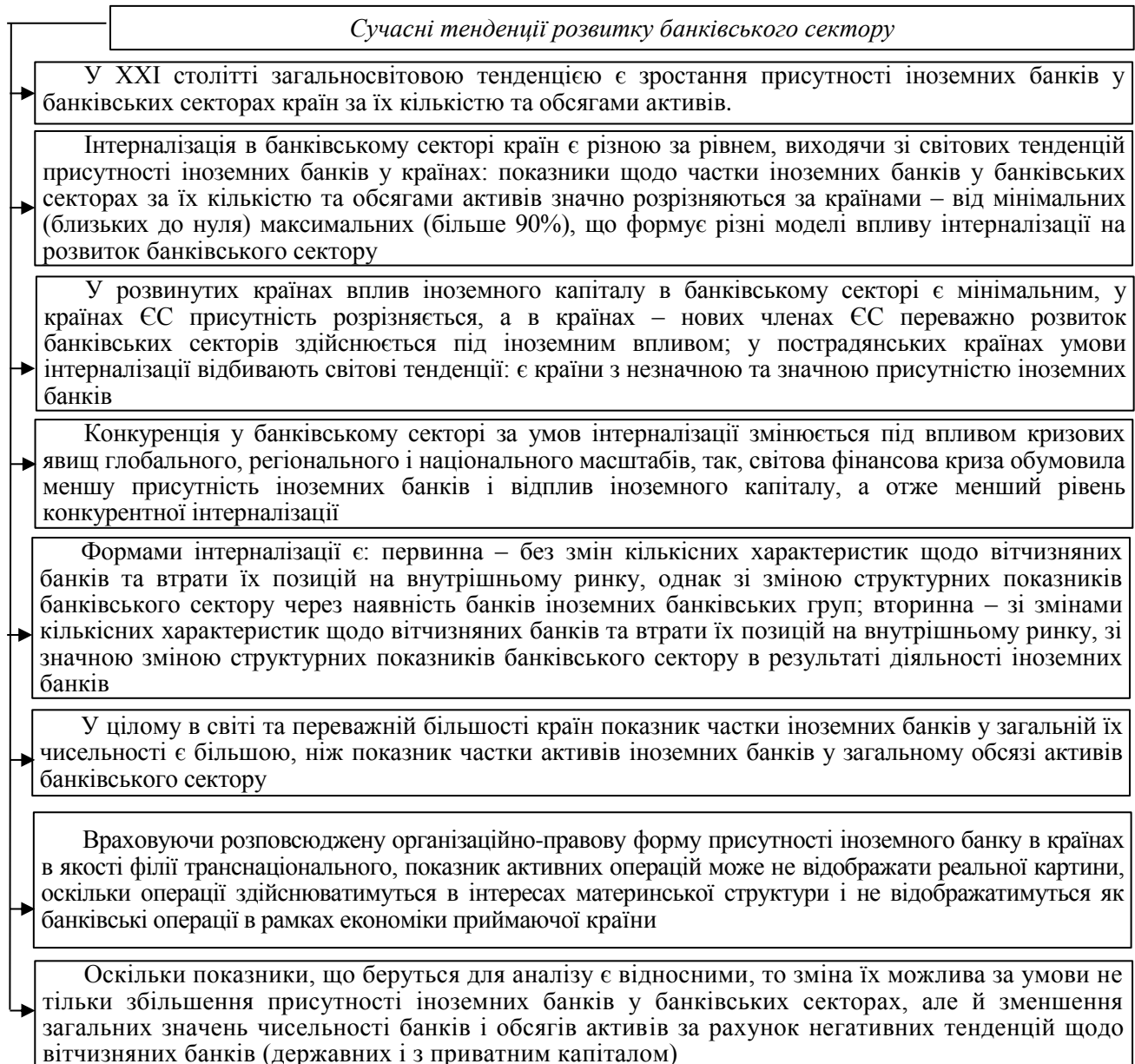

Рисунок 1 – Сучасні тенденції розвитку банківського сектору та обґрунтування ролі інтерналізації в ньому

Відповідно, фокус досліджень процесів розвитку у банківському секторі, системі має трансформуватися через умови конкуренції з боку іноземного капіталу у національному банківському секторі.

Доведено, що витoki теорії інтерналізації лежать в площині еволюції теорії міжнародного руху капіталу та теорії транснаціоналізації як її основної течії. Основою глобалізації й інтеграції в межах теорії транснаціоналізації є розширення масштабів міжнародного банківського бізнесу, тобто інтернаціоналізація. Крім того, процеси інтернаціоналізації, інтеграції та глобалізації підсилюють конкуренцію. Це обумовило необхідність систематизації наукових поглядів, сконцентрованих в економічних концепціях конкуренції, конкурентних переваг, міжнародного руху капіталу щодо розвитку банківського сектору в конкурентних умовах і визначення їх прогалин. Компаративний аналіз еволюції наукових аспектів теорії конкуренції, що мають відношення до банківського сектору та ринку банківських продуктів (послуг), свідчить, що сформувався набір як взаємопов'язаних, так і суперечливих підходів і концепцій, які, акцентуючи увагу на окремих її аспектах, не дозволяють об'єктивно охарактеризувати багаточисленні форми, що склалися і ще формуються в сучасних конкурентних відносинах у національному банківському секторі. Зокрема, виявлено, що положення теорій конкуренції стосуються переважно транснаціональних компаній, діяльність яких пов'язана з виробничою сферою, і не враховує специфіку сфери послуг, зокрема банківських. Ґрунтовних досліджень щодо поширення діяльності транснаціональних банків на зарубіжних ринках не проводилося. У теоріях конкуренції, транснаціоналізації (інтернаціоналізації) та інтерналізації не акцентувалося уваги на розвитку банківського сектору приймаючої країни, що є їх прогалиною. Це обумовило необхідність теоретико-методологічних розробок, і, перш за все, встановлення підпорядкованості і взаємозалежності процесів, уточнення категоріального апарату.

Доведено, що слід розрізняти процеси інтеграції (приєднання) в рамках однієї країни (національна інтеграція) і декількох країн (міжнародна інтеграція). Саме міжнародна інтеграція стала фундаментом для глобалізації. Інтернаціоналізація, як міжнародна діяльність банків транснаціональних структур, є першим рівнем інтеграції. Інтернаціоналізація – це процеси наднаціонального рівня (функціонування міжнародних, транснаціональних банків), а інтерналізація – це процеси від мікро- до макрорівня (банк, банківський сектор або банківська система) за умов вільного чи обмеженого доступу іноземного банківського капіталу.

Двослівне поняття «конкурентна інтерналізація», що запропоновано до введення в науковий обіг, характеризує взаємозв'язок таких категорій, як конкуренція та інтерналізація. Отже, поняття «конкурентна інтерналізація в банківському секторі» слід розуміти як процес системних перетворень екстерналій на приймаючому фінансовому ринку країни під впливом конкуренції між банками з іноземним капіталом або іноземними банківськими групами та із вітчизняними банками.

В цілому систематизація економічних концепцій дозволила структурувати їх за основними еволюційними витокami щодо поняття конкурентної інтерналізації, визначити взаємозв'язок і взаємозалежність процесів розвитку в банківській сфері в

умовах конкуренції, ввести у науковий обіг категорією «конкурентна інтерналізація в банківському секторі», обґрунтувати відповідні наукові підходи та на цій основі сформулювати теоретико-методологічний підхід до розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації (рис. 2), який уможлиблює визначення концепції дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

У другому розділі «**Методологічні основи дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації**» сформовано методологічний підхід до дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, удосконалено методичний підхід до оцінювання умов конкурентної інтерналізації в банківському секторі, розвинуто науково-методичний підхід до оцінювання стану економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору.

Покладаючи в основу теоретичного підходу до розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації теорію конкуренції, доцільно розуміти її безумовні постулати є: конкуренція передбачає «змагання» банківських установ, результатом чого є виживання сильніших гравців та вихід з ринку банківських послуг слабких, в тому числі через недотримання макропруденційних вимог, незалежно від джерел походження їх капіталу; конкуренція змушує робити банківські послуги більш привабливими для клієнтів (для позичальників – за більш низькою ставкою за кредитами, для вкладників – за більш високою ставкою за депозитами, для всіх клієнтів – за різноманітністю переліку банківських продуктів, надійністю банківської установи тощо).

Теорія міжнародного руху капіталу, яка є витокком для теорій інтернаціоналізації та інтерналізації, обумовлює наявність у методології розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації наступних постулатів: іноземний капітал та іноземні банківські групи прагнуть входити на вітчизняний ринок в умовах перевищення економічного ефекту над ризиком діяльності в приймаючій країні; обсяг входу іноземного капіталу у вітчизняний банківський сектор визначається внутрішнім попитом приймаючої країни, який обумовлюється постулатами теорії конкуренції, та економічними факторами країни-постачальника капіталу (насамперед, попитом на нього та прибутковістю в країні-експортері); вливання іноземного капіталу є вигідним для його власників з точки зору порівняння умов його функціонування у приймаючій країні.

Враховуючі означене, сформовано наступні гіпотези методології розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, які потребують підтвердження або спростування в результаті дослідження:

гіпотеза підвищення обачності – посилення міжнародної конкуренції у банківській сфері потребує від приймаючої країни підвищення вимог до обачності (макропруденційні вимоги), і це є своєрідним інструментом, через який відбувається регулювання надійності банківського сектору;

гіпотеза диверсифікації – вихід з банківського сектору слабких гравців (іноземних або внутрішніх) нівелює або знижує загрози для економічної безпеки та фінансової стійкості приймаючої країни та її банківського сектору, зокрема

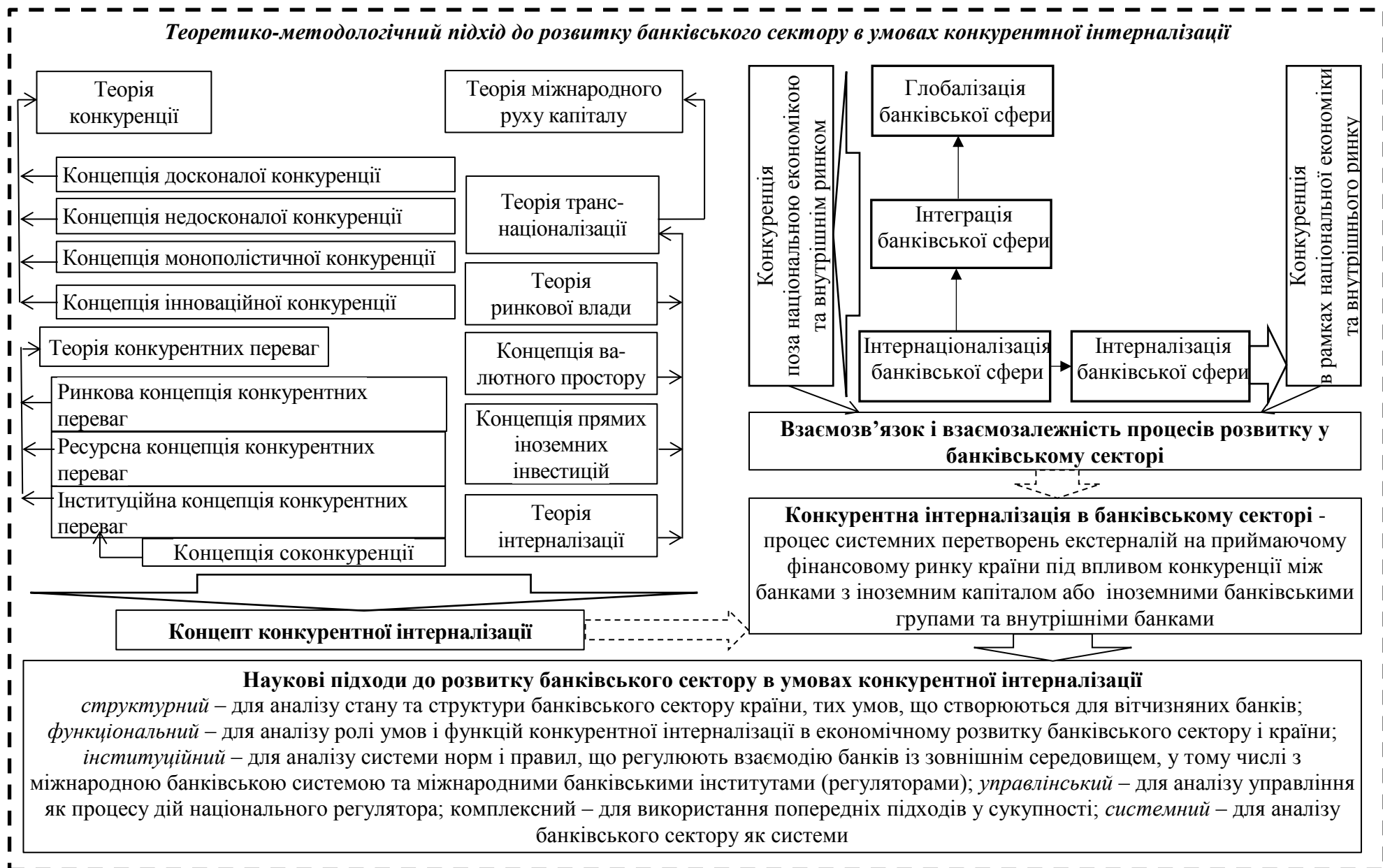

Рисунок 2 – Теоретико-методологічний підхід до розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації

через обмеження відтоку капіталу, диверсифікованого за джерелами походження, в період шоків для національної економіки;

гіпотеза переваг іноземних гравців – більш слабкі внутрішні гравці є менш конкурентоспроможними, тому міжнародні банки інтерналізують негативні зовнішні ефекти за рахунок місцевих (ці ефекти перекладаються з міжнародних на внутрішні банки або трансформуються в інші негативні ефекти для внутрішніх банків, або, за інших рівних умов, міжнародні банки за рахунок більшої фінансової спроможності можуть компенсувати вплив цих негативних ефектів і вчасно позбутися ризиків шляхом виведення капіталу);

гіпотеза розвитку банківського сектору – відновлення довіри до банківської системи через присутність більш надійних за макропруденційними індикаторами, конкурентоспроможних та фінансово стійких іноземних банків або потужних вітчизняних, які вибороли право на існування у конкурентній боротьбі на ринку банківських послуг із іноземними, що сприяє розвитку внутрішнього банківського сектору, набуттю ознак конкурентоспроможності вітчизняними банківськими установами та формуванню в них потенціалу виходу на міжнародний рівень.

Доведення даних гіпотез потребує розроблення низки науково-методичних підходів, результатом яких має стати аналітичне забезпечення формування механізму та стратегії розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації (рис. 3).

В процесі дослідження макропруденційного регулювання встановлено, що екстерналії конкурентної інтерналізації в банківському секторі, поряд із перевагами у відповідності до гіпотези диверсифікації, потенційної можливості збільшення обсягу фінансування національної економіки, обумовлюють й виникнення специфічних ризиків, пов'язаних із загрозами поглиблення конкуренції для вітчизняних банків (позначається на зниженні їх прибутковості, ліквідності, достатності капіталу тощо), що відповідає домінуванню гіпотези переваг іноземних гравців. Цей ефект виявляється більш вразливим під час фінансових криз, коли можливий значний відтік іноземного капіталу з банківської системи та виникає відповідне йому недофінансування національної економіки через брак внутрішніх резервів у банківському секторі приймаючої країни, дефіцит грошової маси, і, як наслідок, ще більше поглиблення кризи. Тому макропруденційна політика повинна враховувати цей тип вразливості банківського сектору, а інституційним регуляторам слід розглядати конкурентну інтерналізацію як додатковий предмет нагляду та контролю, що спонукатиме вітчизняні банки додержуватися принципу підвищеної обачності.

Доведено, що більшість існуючих у науковій літературі методів і моделей оцінки індикаторів банківської сфери не враховують конкурентні умови для банків різних груп. Тому в роботі запропоновано удосконалення методичного підходу до оцінювання умов конкурентної інтерналізації в банківському секторі, який відображає конкурентні умови в банківському секторі, зокрема що створюються для вітчизняних банків під впливом присутності іноземних.

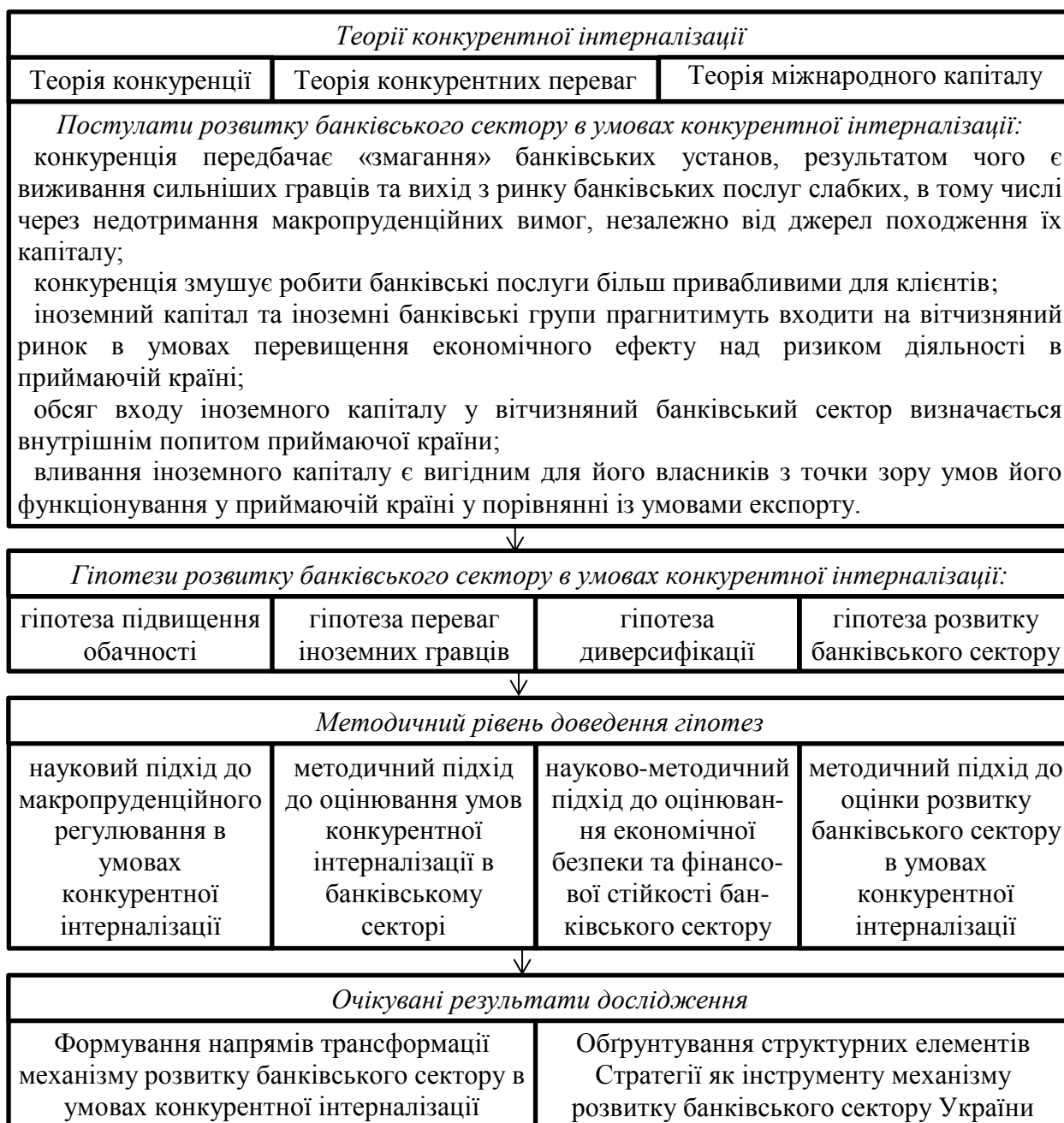

Рисунок 3 – Методологічний підхід до дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації

Його доцільно реалізовувати за наступними етапами:

групування статистичної інформації щодо кількісних показників, що характеризують інституційну структуру за групами банків (державні, банки з іноземним капіталом, банки з 100% іноземним капіталом, банки з приватним вітчизняним капіталом);

аналіз тенденцій присутності в банківському секторі іноземного капіталу;

оцінка конкурентних умов розвитку банківського сектору, що базується на введенні розрахунку коефіцієнту конкурентної інтерналізації та його подальшій інтерпретації.

Розрахунок коефіцієнта конкурентної інтерналізації (ICI) передбачається здійснювати за формулою:

$$ICI = \frac{IPA_{fbs}}{100} \cdot \frac{IPN_{fbs}}{100} \quad (1)$$

де IPA_{fbs} – індекс присутності іноземних банків в банківському секторі країни за їх активами, %; IPN_{fbs} – індекс присутності іноземних банків в банківському секторі країни за їх кількістю, %.

Рівень конкурентної інтерналізації пропонувано ідентифікувати на основі науково-обґрунтованих восьми градацій, встановлених експертним методом (мінімальний – до 0,02; низький – до 0,04; оптимальний – до 0,06; задовільний – до 0,08; незадовільний – до 0,10; небезпечний – до 0,20; критичний – до 0,40; надкритичний – до 1,00).

Систематизація літературних джерел дозволила визначити, що економічна безпека та фінансова стійкість є базовими детермінантами розвитку банківського сектору. У наукових колах під економічною безпекою банківського сектору прийнято розуміти такий його економічний стан, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечує здатність до сталого економічного й фінансового розвитку, конкурентоспроможність на внутрішньому ринку та у світовому фінансовому середовищі. В розгляді особливостей конкурентної інтерналізації у банківському секторі визначено, що зміна стану безпеки є одночасно одним з чинників і одним з наслідків конкурентної інтерналізації. В цьому аспекті обґрунтовано взаємозв'язок економічної безпеки банківського сектору з економічною безпекою країни та її складовими. Економічна безпека банківського сектору, поряд з фінансовою стійкістю, є складовою банківської безпеки, яка, в свою чергу, є елементом фінансової безпеки – однієї з ключових складників економічної безпеки країни. Економічна безпека банківського сектору має спільне підґрунтя, що створюється на базі кредитування, з таким складником економічної безпеки країни як інвестиційно-інноваційна безпека. На економічну безпеку банківського сектору впливає опосередковано стан складових фінансової безпеки – безпека небанківського фінансового ринку, боргова, бюджетна, валютна, грошово-кредитна. Найбільш тісний зворотній зв'язок – з валютною та грошово-кредитною безпекою.

Удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації. В якості інформаційно-аналітичної основи використано Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, рекомендовані Міністерством економіки і торгівлі України. Зокрема, комплексний показник економічної безпеки банківського сектору ($K_{ЕББС}$) пропонувано розраховувати за формулою:

$$K_{ЕББС} = \sum_{i=1}^n y_i \cdot d_i \quad (2)$$

де d_i – ваговий коефіцієнт нормованого індикатора (визначається експертним методом); n – кількість індикаторів (встановлено 10); y_i – значення нормованих індикаторів.

При цьому $0 < K_{\text{ЕББС}} \leq 1$, $0 \leq d_i \leq 1$, $\sum_{i=1}^n d_i = 1$, $0 \leq y_i \leq 1$.

Порівняння вітчизняної системи нормативів НБУ та міжнародної системи індикаторів фінансової стійкості банку, розробленої МВФ, дозволило визначити напрями розвитку складу індикаторів фінансової стійкості банківського сектору через:

перегляд розрахунку двох базових показників («співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів» та «співвідношення регулятивного капіталу першого рівня до зважених за ризиком активів») та введення нового базового показника «співвідношення власного капіталу першого рівня до зважених за ризиком активів»;

застосування окремих показників з методики МВФ, а саме включити такі, як «співвідношення ліквідних активів до сукупних активів», який визначає частку наявних ліквідних коштів в сукупних активах банку, та рекомендований індикатор «співвідношення депозитів клієнтів до сукупних валових кредитів, крім міжбанківських», який характеризує ступінь покриття неліквідних активів у портфелі банку відносно стабільною ресурсною базою – депозитними коштами;

застосування індикатору, який планує ввести МВФ до складу базового набору, а саме «співвідношення обсягу наявних стабільних фінансових фондів до необхідного обсягу стабільних фінансових фондів», що дозволить визначати ступінь наявності стабільних джерел фондування;

показники якості активів мають бути включені в методику як обов'язкові та контролюватися відповідним чином з метою уникнення ситуацій, коли банківська установа практично не має активів, які можуть приносити дохід;

врахування обсягів негативно класифікованих активів в цілому замість обсягів недіючих кредитів;

врахування групи показників чутливості до ринкового ризику, до складу якої входить показник співвідношення чистої відкритої позиції за інструментами участі в капіталі до суми капіталу;

доповнення показників групи прибутковості та рентабельності, що визнаються МВФ як базові, а саме такими, як норма прибутку на активи та норма прибутку на капітал;

вдосконалення інструментарію оцінки фінансового стану банку-боржника та розроблення чітко визначеної методики, яка б враховувала окрім інформації, рекомендованої методикою НБУ, стан ліквідності банку та його рейтингові оцінки, зроблені провідними світовими рейтинговими компаніями.

У третьому розділі «**Аналіз макропруденційного регулювання в умовах конкурентної інтерналізації**» удосконалено науковий підхід до макропруденційного регулювання в умовах конкурентної інтерналізації.

Взаємозалежність фінансових систем та банківських секторів країн, яка проявилася із значною силою під час світової фінансової кризи 2007-2008 рр., актуалізувала потребу в нових механізмах їх регулювання на глобальному і, відповідно, та національних рівнях. Розроблення та запровадження таких механізмів набуло актуалізації, перш за все, в економічно розвинутих країнах. Ці

питання є потребою і для України з її залежною від зовнішнього впливу фінансовою системою та вразливим банківським сектором.

В роботі обґрунтовано, що запровадження й постійне удосконалення системи пруденційного нагляду в Україні характеризується наступними передумовами, обставинами та чинниками:

власне пруденційний нагляд є продуктом фінансової глобалізації і інтернаціоналізації банківського бізнесу, однак для економік приймаючих країн, в т.ч. України, він одночасно супроводжує конкурентну інтерналізацію, оскільки створює позитивні екстерналиї саме для іноземних банків і негативні – для національних, хоча слід наголосити, що в цілому підвищення обачності банківської діяльності є позитивною екстерналиєю для національної економіки;

основний акцент пруденційного нагляду зміщується із недопущення фінансової неспроможності та обмеження спекулятивного ризику діяльності банків на підвищення прозорості банківського сектору;

через прагнення нефінансових корпорацій та промислово-фінансових груп в Україні до непрозорості, інсайдерського кредитування, управління активними операціями всередині промислово-фінансових груп без урахування ризиків виникає суперечність між інтересами регулятора та інтересами представників банківського сектору або кінцевих бенефіціарів банківського бізнесу;

ця суперечність загострюється внаслідок організаційної дифузії пруденційного нагляду між декількома регуляторами, політично вмотивованих призначень керівників цих регуляторів і знижує дієвість самого нагляду, а також нівелює зусилля з його удосконалення.

Впровадження в Україні низки нормативних актів з приводу макропруденційного регулювання та вимог Базель III, інструменту макропруденційної політики, який в значній мірі посилює принципи регулювання Базеля II, в умовах конкурентної інтерналізації має бути вмотивоване саме своєчасним визнанням необхідності міжнародної кооперативної моделі регулювання умов конкуренції між вітчизняними та іноземними банками. З одного боку, більш жорсткі вимоги до регулятивного капіталу, ліквідності та фінансової стійкості (наприклад, вводяться: поняття базового капіталу (звичайні акції і нерозподілений прибуток), для якого встановлюються окремі нормативи достатності, буфери капіталу: буфер консервації (накопичується в сприятливі періоди для компенсації збитків у несприятливі періоди) і контрциклічний буфер (вводиться регулятором для захисту ринку від перегріву) посилює здатність банківського сектору нівелювати фінансові загрози. З іншого боку, слід визнати, що окремі вітчизняні банківські установи виявляються неконкурентоспроможними у порівнянні із іноземними банками, що може призвести до збільшення присутності іноземного капіталу у національному банківському секторі.

У рамках окреслених міжнародними інституціями загальних принципів на рівні окремих країн було проаналізовано різні варіанти макропруденційної архітектури залежно від рівня розвитку фінансової системи, ролі уряду та

повноважень центрального банку. Встановлено, що переважає тенденція щодо надання макропруденційного мандата центральному банку, особливо якщо той уже наділений широкими повноваженнями стосовно нагляду та регулювання фінансового сектору. У більшості країн саме центральні банки застосовують макропруденційні інструменти.

В Україні система макропруденційного регулювання почала інтенсивно наближатися до європейських стандартів з другої половини 2015 р. Відповідно до обраної моделі колегіального регулятора, концентрація функцій регулювання і обсяг відповідальності за фінансову стабільність на кожному з фінансових регуляторів є меншою (рис. 4).

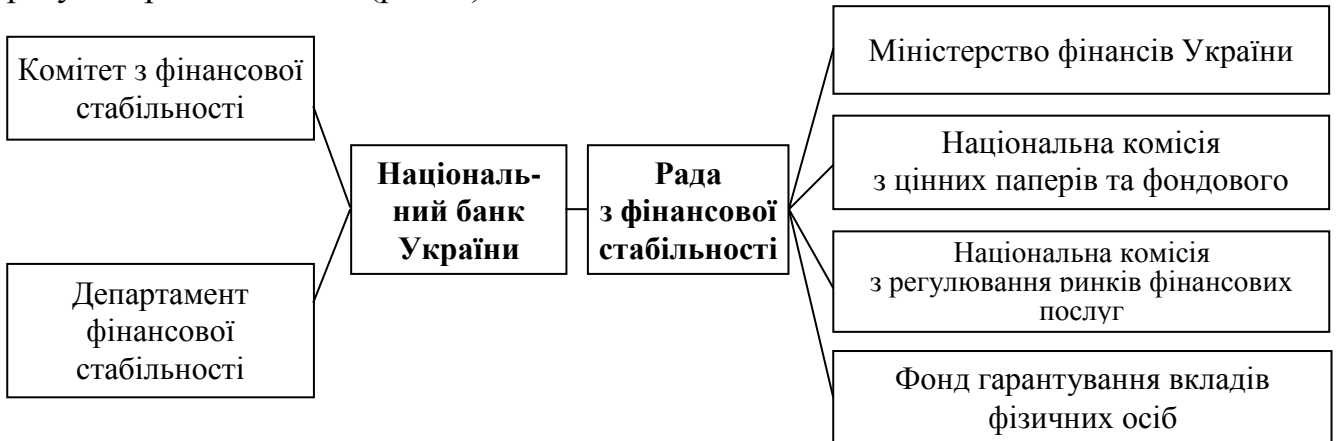

Рисунок 4 – Структура системи макропруденційного регулювання України

Аналогічні моделі сформовано у США, Франції, Німеччині, тоді як в ЄС в цілому чинною є модель на чолі з мегарегулятором.

Крім того, відмітною інституційною характеристикою систем макропруденційного регулювання за кордоном, зокрема в ЄС, визначено закріплення права або повноваження регуляторного органу на формування та проведення макропруденційної політики у вигляді макропруденційного мандату. В Україні така практика нормативно-правового застосування макропруденційного мандату відсутня. Однак це не можна вважати фактором, який серйозно обмежує нагляд за фінансовим сектором (включно із макропруденційним). На цей час у НБУ є повноваження щодо аналізу та моніторингу фінансової стабільності і застосування пруденційних інструментів. Водночас ефективність політики НБУ із забезпечення фінансової стабільності обмежена, якщо ризики виникають поза периметром банківського сектору. В таких випадках НБУ повинен покладатися на інституційну спроможність інших регуляторів фінансового сектору та ефективність взаємодії з ними. Зважаючи на євроінтеграційні прагнення України (а отже, і рекомендації ЄРСР), загальносвітові тенденції розвитку фінансового сектору, а також плани стосовно подальшої розбудови макропруденційного інструментарію, визначення та закріплення на законодавчому рівні макропруденційного мандату стає необхідним. З урахуванням особливостей банкоцентричної фінансової системи України та світової практики доведено доцільність закріплення у близькій перспективі макропруденційного мандата за

Національним банком та подальшого зміцнення співпраці в рамках Ради з фінансової стабільності. Після отримання повноважень для регулювання широкого спектра фінансових інституцій (які повинні перейти від Нацкомфінпослуг) Національний банк фактично наблизиться до статусу мегарегулятора фінансового сектору відповідно європейської моделі макропруденційного регулювання та нагляду. Тому об'єктивно необхідним є формальне законодавче закріплення макропруденційного мандату за НБУ, що відповідає рекомендаціям Європейської ради з системних ризиків (ЄРСР), і внесення таких змін до чинного Закону України «Про Національний банк України».

Отже, для розбудови ефективного макропруденційного регулювання з точки зору системного підходу представлено напрями удосконалення його елементів (табл. 1).

Таблиця 1 – Удосконалення елементів системи макропруденційного регулювання банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації

Елементи системи	Склад/зміст елемента	Напрямок удосконалення	Метод удосконалення
Об'єкт регулювання	Інституції, що здійснюють макропруденційне регулювання	Гармонізація вітчизняної моделі макропруденційного регулювання та нагляду з європейською	Закріплення макропруденційного мандата за Національним банком та подальшого зміцнення співпраці в рамках Ради з фінансової стабільності
Об'єкт	Системні ризики банківського сектору та його фінансова стійкість, фінансово-економічна безпека	Включення конкурентної інтерналізації як додаткового предмету нагляду у банківському секторі	Удосконалення методичних підходів до оцінювання конкурентних умов розвитку банківського сектору
Мета	Зниження системного ризику та забезпечення фінансової стійкості банківського сектору	Врахування у складі системного ризику загроз поглиблення конкуренції для вітчизняних банків, зниження фінансово-економічної безпеки національного банківського сектору	
Функції	Аналіз, оцінка, моніторинг,гляд, контроль та оперативний вплив на системний ризик		
Інструменти	Базельські угоди, макропруденційна політика	Знаходження компромісу між залученням необхідного обсягу іноземного банківського капіталу для стійкого розвитку національної економіки та конкурентоспроможністю національних банківських установ, їх фінансовою стійкістю	Активне просування вимог Базель III до макропруденційних індикаторів вітчизняних банків

Між елементами системи існує взаємозв'язок: прямий – від суб'єкту через інструменти та методи до об'єкту, а також зворотній – інформація про стан індикаторів банківської системи та конкурентних умов розвитку банківського сектору має бути підґрунтям для обрання застосовуваних інструментів.

У четвертому розділі «**Аналіз умов конкурентної інтерналізації, економічної безпеки та фінансової стійкості розвитку банківського сектору України**» обґрунтовано аналітичне забезпечення умов розвитку банківського сектору в процесі конкурентної інтерналізації, структурно-логічну систему забезпечення економічної безпеки банківського сектору, розвинуто аналітичне забезпечення системи економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Проведений аналіз довів, що протягом 2007-2018 рр. чисельність банків у національному банківському секторі зменшилася в 2,3 разу (табл. 2), при цьому кількість банків з іноземним капіталом зменшилася значно менше – в 1,3 разу, а банків зі 100%-им іноземним капіталом збільшилася у 1,35 разу.

Таблиця 2 – Кількість банків в Україні з 2008 по 2018 рр.

Рік	Кількість діючих банків	З них з іноземним капіталом	Частка в загальній кількості, %	У т.ч. зі 100% іноземним капіталом	Частка в загальній кількості, %	Частка в кількості банків з іноземним капіталом, %
На 1.01.2008	175	47	26,9	17	9,7	36,2
На 1.01.2009	184	53	28,8	17	9,2	32,1
На 1.01.2010	182	51	28,0	18	9,9	35,3
На 1.01.2011	176	55	31,3	20	11,4	36,4
На 1.01.2012	176	53	30,1	22	12,5	41,5
На 1.01.2013	176	53	30,1	22	12,5	41,5
На 1.01.2014	180	49	27,2	19	10,6	38,8
На 1.01.2015	163	51	31,3	19	11,7	37,3
На 1.01.2016	117	41	35,0	17	14,5	41,5
На 1.01.2017	96	38	39,6	17	17,7	44,7
На 1.01.2018	82	38	46,3	18	22,0	47,4
На 1.01.2019	77	37	48,1	23	29,9	62,2

На загальну чисельність банків більшою мірою вплинули відомі події 2014-2015 рр. Так, загальна кількість банків зростала до початку 2014 р., однак через загострення політичної ситуації, а більшою мірою через реформування банківського сектору, що співпало з кризою, чисельність банків почала значно скорочуватися. Однак темпи скорочення загальної кількості банків були значно більшими, ніж за банками з іноземним капіталом.

Відзначено, що НБУ при наведенні даних у Огляді банківського сектору враховує як іноземні банки тільки ті, що зі 100% капіталом, застосовуючи таку форму (табл. 3). Такий підхід штучно збільшує чисельність вітчизняних банків (2018 рік – 51 банк, за фактом – 35).

Іншою характеристикою, яка надає уявлення про конкурентну ситуацію, є фондування. Зобов'язання банків у цілому зростають і становлять на кінець 2018 р. 1205 млн грн у сукупності за коштами суб'єктів господарювання і населення.

Таблиця 3 – Динаміка кількості банків в Україні за групами

Категорії банків	На 01.01.2015 р.		На 01.01.2016 р.		На 01.01.2017 р.		На 01.02.2018 р.	
	Кількість, од.	Зміна, +/- од.	Кількість, од.	Зміна, +/- од.	Кількість, од.	Зміна, +/- од.	Кількість, од.	Зміна, +/- од.
Платоспроможні, в тому числі	147	-33	117	-30	96	-21	82	-14
Державні	7	0	7	0	6	-1	5	-1
Іноземні	25	0	25	0	25	0	23	-2
Приватні	115	-33	85	-30	65	-20	54	-11
Неплатоспроможні	16	16	3	-13	4	1	2	-2

За структурою зобов'язання між групами банків розподіляються у 2018 р. таким чином: найбільшими за обсягами є зобов'язання банків з державним капіталом – 681 млн грн (56,5 %), меншими – іноземних банківських груп – 353 млн грн (29,3 %) і вітчизняних банків з приватним капіталом – 171 млн грн (14,2 %).

Обсяги зобов'язань, які в 2015 р. становили 1151 млн грн, зросли в 2018 р. у банках з державним капіталом на 105 млн. грн., у приватних – на 2 млн грн, а в іноземних – зменшилися на 53 млн. грн. Структура зобов'язань в 2015 р. була іншою: банків з державним капіталом – 50,0%, іноземних банківських груп – 35,3%, вітчизняних банків з приватним капіталом – 14,7%.

У кредитуванні суб'єктів господарювання співвідношення часток державних, іноземних і комерційних банків з вітчизняним капіталом становить 4:2:1. В той же час діяльність на вітчизняному ринку іноземних банків, які порівняно з вітчизняними, мають більш високий потенціал кредитування, не призвело до суттєвого здешевлення кредитів. Найвищі відсоткові ставки, загалом за всіма видами валют, у банках з приватним капіталом. Менші ставки в національній валюті в державних банках, в іноземній – в банках іноземних банківських груп.

Встановлено, що рівень конкурентної інтерналізації у банківському секторі країн світу загалом є оптимальним, у економічно розвинутих країнах і більшості країн ЄС – мінімальний (свідчить, що умови розвитку банків з вітчизняним капіталом є найкращими, а конкуренція існує між банками-резидентами), у країнах – нових членах ЄС – переважно надкритичний, в окремих країнах пострадянського простору – від мінімального до надкритичного, в Україні – небезпечний протягом останнього десятиріччя (рис. 5).

Погіршення конкурентних умов розвитку, на що вказує підвищення значення показника, відбулося через масовий вихід вітчизняних банків з ринку через політичну кризу та у зв'язку з запровадженням НБУ міжнародних вимог щодо фінансової стійкості, тоді як відтік іноземного капіталу не справив суттєвого впливу на укріплення вітчизняного банківського сектору. Таким чином, вітчизняний банківський сектор має недостатній рівень капіталізації, високий рівень доларизації, є недостатньо фінансово стійким і конкурентоспроможним для стабільного розвитку в умовах конкурентної інтерналізації, що підтверджує висунуту гіпотезу про переваги іноземних гравців. Разом з тим, присутність іноземних банків повинна бути оптимальною,

щоб, з одного боку, не стримувався розвиток банківського сектору країни в сегменті банків з вітчизняним капіталом, а з другого – не був значним ризик недофінансування економіки в результаті відтоку капіталу іноземних банків.

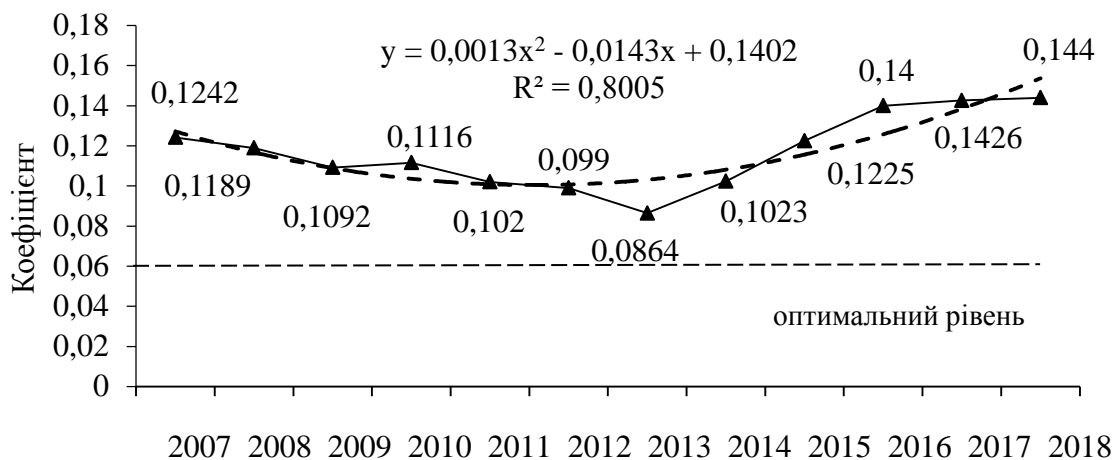

Рисунок 5 – Зміна коефіцієнта конкурентної інтерналізації в банківському секторі України

Структурно-логічна модель комплексної системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації містить її взаємопов'язані елементи (рис. 6).

У системі забезпечення економічної безпеки банківського сектору функція органів державної влади полягає у формуванні правової, а через неї організаційної та економічної складових механізму забезпечення економічної безпеки банківського сектору, реалізація якого мінімізує зовнішні загрози ефективної банківської діяльності, сприяє створенню умов для економічного й фінансового розвитку, а на цих засадах конкурентоспроможності у світовому фінансовому середовищі; центрального банку – в регулюванні шляхом встановлення вимог (нормативів), здійсненні нагляду і контролю за банківською діяльністю для запобігання ризиків; комерційних банків – у виконанні встановлених вимог і усунення внутрішніх ризиків. Комплекс заходів із забезпечення економічної безпеки реалізується на різних рівнях і спрямовується на захист і раціональне використання ресурсів банків з метою запобігання загрозам ефективної банківської діяльності. Розроблення заходів з економічної безпеки банківського сектору повинно базуватися на оцінюванні її стану.

У відповідності до методичного підходу щодо оцінювання економічної безпеки банківського сектору та до встановлених експертним методом градацій рівня комплексного показника (0-0,2 – мінімальний; 0,2-0,4 – критичний; 0,4-0,6 – небезпечний; 0,6-0,8 – незадовільний; 0,8-1 – задовільний, 1 – оптимальний), рівень економічної безпеки банківського сектору є небезпечним (табл. 4). Апробацією методики доведено її функціональність.

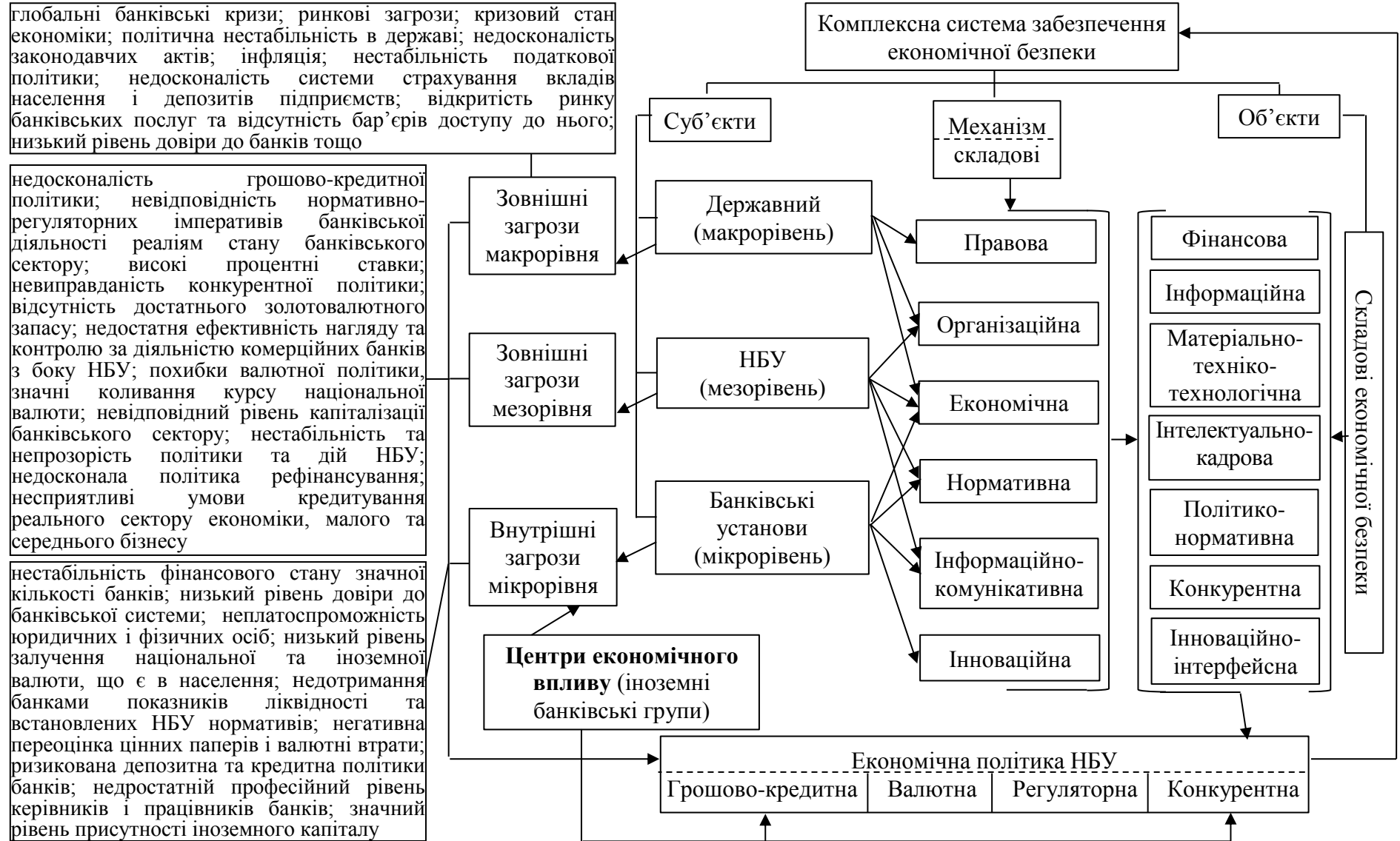

Рисунок 6 – Структурно-логічна модель системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації

Таблиця 4 – Інтегральний і одиничні показники економічної безпеки банківського сектору України (на 01.01.2019 р.)

Індикатор	y_i	d_i	$y_i * d_i$
1. Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України	0,0248	0,1532	0,0038
2. Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, відсотків	0,9296	0,1455	0,1353
3. Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, відсотків	0,9200	0,1351	0,1255
4. Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	0,1734	0,1273	0,0221
5. Рентабельність активів, відсотків	0,9240	0,1065	0,0984
6. Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відсотків	0,0075	0,0909	0,0007
7. Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, відсотків	1,0000	0,0779	0,0779
8. Рентабельність капіталу, відсотків	1,0000	0,0675	0,0675
9. Коефіцієнт достатності активів, разів	0,3648	0,0571	0,0208
10. Кредитний ризик, відсотків	0,1730	0,0390	0,0067
$K_{ЕББС}$		0,5587	

Аналіз динаміки показників базових і рекомендованих індикаторів фінансової стійкості вітчизняного банківського сектору у 2013-2018 рр. дозволив констатувати, що банківська система має в цілому позитивний розвиток. Але поряд з цим спостерігається підвищення показника чутливості банківського сектору до ринкового ризику, який у 2018 р. зріс в 1,5 рази у порівнянні з 2017 р. (співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу. Це синхронізується з коефіцієнтом конкурентної інтерналізації і вказує на погіршення конкурентних умов. Таким чином, аналітичне забезпечення системи економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації дозволило довести висунуту гіпотезу диверсифікації, адже за умов масового виходу з ринку внутрішніх банків загалом банківський сектор не зазнав критичних втрат.

У п'ятому розділі «Трансформація механізму розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації» удосконалено методичний підхід до оцінювання розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації; визначено напрями трансформації механізму розвитку банківського сектору та структурні елементи Стратегії розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації.

Розроблено методичний підхід до оцінювання розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації із застосуванням системи статичних і динамічних індикаторів (табл. 5). Вони можуть використовуватися в комплексі або як окремі та визначатися на певний рік або за період, що надасть можливість формувати інформаційно-статистичний ресурс, а на цих засадах визначати ефективні інструменти впливу на розвиток банків з вітчизняним капіталом.

Таблиця 5 – Система індикаторів для оцінки розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації

Назва індикатора	Формула для розрахунку
1. Індекс присутності іноземних банків у банківському секторі країни за їх активами (IPA_{fbs})	$IPA_{fbs} = A_{fbs} / A_{bsc} * 100$, де A_{fbs} – активи банків з іноземним капіталом, грн.; A_{bsc} – активи банківського сектору країни, грн.
2. Індекс присутності іноземних банків у банківському секторі країни за їх кількістю (IPN_{fbs})	$IPN_{fbs} = N_{fbs} / N_{bsc} * 100$, де N_{fbs} – кількість банків з іноземним капіталом, од.; N_{bsc} – кількість установ банківського сектору країни, од.
3. Коефіцієнт конкурентної інтерналізації (ICI)	$ICI = IPA_{fbs} / 100 * IPN_{fbs} / 100$, де IPA_{fbs} – індекс присутності іноземних банків у банківському секторі країни за їх активами, %; IPN_{fbs} – індекс присутності іноземних банків у банківському секторі країни за їх кількістю, %;
4. Індекс присутності іноземного банку у банківському секторі країни за його активами (IPA_{fbs1})	$IPA_{fbs1} = A_{fbs1} / A_{bsc} * 100$, де A_{fbs1} – активи банку з іноземним капіталом, грн.; A_{bsc} – активи банківського сектору країни, грн.
5. Розмір сегменту банків з вітчизняним капіталом у банківському секторі країни (R_{vbs})	$R_{vbs} = K_{vbs} / K_{bsc} * 100$, де K_{vbs} – капітал банків з вітчизняним капіталом, грн.; K_{bsc} – капітал банківського сектору країни, грн.
6. Розмір банківського сектору країни по відношенню до іншої країни (R_{bsc1}), банку іншої країни (R_{bsc2}),	$R_{bsc1} = K_{bsc} / K_{bsk} * 100$, $R_{bsc2} = K_{bsc} / K_{bk} * 100$, де K_{bsc} – капітал банківського сектору країни, од. валюти; K_{bsk} – капітал банківського сектору іншої країни, од. валюти; K_{bk} – капітал банку іншої країни, од. валюти
7. Індекс розвитку банківського сектору країни (IR_{bsc})	$IR_{bsc} = A_{bsc(t)} / A_{bsc(t-1)} * 100$, де $A_{bsc(t)}$ – активи банківського сектору країни в період t , грн.; $A_{bsc(t-1)}$ – активи банківського сектору країни в період $t-1$, грн.
8. Індекс розвитку групи вітчизняних банків банківського сектору країни (IR_{bsc1})	$IR_{bsc1} = A_{bsc1(t)} / A_{bsc1(t-1)} * 100$, де $A_{bsc1(t)}$ – активи групи вітчизняних банків банківського сектору країни в період t , грн.; $A_{bsc1(t-1)}$ – активи групи вітчизняних банків у період $t-1$, грн.
9. Індекс розвитку банків іноземних банківських груп банківського сектору країни (IR_{bsc2})	$IR_{bsc2} = A_{bsc2(t)} / A_{bsc2(t-1)} * 100$, де $A_{bsc2(t)}$ – активи банків іноземних банківських груп банківського сектору країни в період t , грн.; $A_{bsc2(t-1)}$ – активи банків іноземних банківських груп у період $t-1$, грн.

Розрахунками доведено, що за станом впливу іноземних банків банківський сектор України може бути порівняний з країн СНД з банківським сектором Молдови, з країн – членів ЄС – з банківським сектором Словенії. В умовах конкурентної інтерналізації вітчизняні банки витримують конкуренцію з банками цих країн. Національній банківській системі, для інтегрування до єдиного фінансового простору європейських країн, потрібно збільшити потенціал і сформувати конкурентні переваги, щоб не втратити існуючих наразі позицій.

Конкретизовано поняття механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, під яким запропоновано розуміти комплекс взаємопов'язаних принципів (структурованість за складовими, взаємодоповнення для комплексного впливу), методів (прямого та опосередкованого), складових (нормативно-правовий, організаційний, інформаційно-комунікативний, інноваційний, економічний) та їх інструментів (важелів, заходів) впливу на банківський сектор для забезпечення його стабільного поступового покращення стану та зміцнення його конкурентоспроможності.

Реалізація пропонованого підходу до оцінювання розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації дозволила розробити напрями удосконалення механізму, які структуровано за його складовими та інструментами (рис. 7).

Рисунок 7 – Напрями трансформації механізму розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації

Зокрема, у економічній складовій запропоновано використання інструменту вирівнювання конкурентних умов для вітчизняних і іноземних банків у податковому навантаженні. Ставка на податок з прибутку для банків, як і інших суб'єктів господарювання, становить з 2016 року 18%. Для нерезидентів є можливість сплачувати податок за іншими ставками. Це є одним з чинників

меншої конкурентоспроможності вітчизняних банків і погіршує умови конкурентної інтерналізації. Слід також враховувати, що філії нерезидентних материнських банків не сплачують податки через договори про подвійне оподаткування, укладені між Україною та іншими державами, в переліку яких багато європейських країн, відсутнім є механізм стягування податку на виведений капітал. Такі умови конкуренції на внутрішньому ринку банківських послуг обумовлюють необхідність послаблення податного навантаження для стимулювання банків до кредитування реального сектору економіки та інвестиційної діяльності. В Україні фіскальна роль банківських податкових платежів досить невелика: протягом останніх років податкові надходження у Державний бюджет України складає 2-3%, при цьому питома вага податку на прибуток банківських установ у податкових надходженнях становить 0,6%. З метою зниження рівня конкурентної інтерналізації для вітчизняних банків за рахунок послаблення податкового навантаження пропонується: звільнити від оподаткування кошти, які інвестуються в інноваційні підприємства; ввести диференційоване оподаткування з метою надання пільг для банків, що здійснюють середньострокове та довгострокове інвестиційне кредитування. Диференційований підхід до оподаткування використовується у окремих країнах – членах ЄС: наприклад, застосовується нижча ставка податку на прибуток, якщо банк систематично спрямовує його на збільшення власного капіталу, кредитування реального сектору економіки.

Конкретизовано розвиток інституційної складової механізму, а саме такого його інструменту як Стратегія розвитку банківського сектору України за рахунок визначення структурних її елементів. Сформована система цілепокладання Стратегії: в якості головної цілі представлено формування банківського сектору як фінансово стійкого, економічно безпечного, конкурентоспроможного, здатного виконувати функцію головного кредитора інноваційної економіки. Підцілями визначено: усунення джерела ризиків загострення фінансово-економічних криз – структурних диспропорцій економіки та банківського сектору; валютна стабільність і зменшення рівня валютного ризику при зміні сировинної моделі розвитку економіки на інноваційну високотехнологічну; збільшення активів та довгострокових ресурсів за рахунок розвитку клієнтської бази юридичних і фізичних осіб; збільшення кредитування через зменшення ризику їх неповернення. Принципи Стратегії ґрунтуються на забезпеченні релевантності потребам національної економіки у банківському секторі.

Враховуючи встановлені тенденції, можна запропонувати напрями удосконалення Стратегії розвитку банківської системи на п'ятирічний період за модулями та відповідні їй щорічні Програми розвитку з фокусом на банківське кредитування, що будуть містити положення щодо кредитування пріоритетних галузей економіки, зокрема щодо виробництва інноваційних товарів та з підвищеною додатковою вартістю; на рівні національного регулятора – узгодження та прозорість монетарної, валютної та регуляторної політики, визначення їх на п'ятирічний період; структурне рефінансування НБУ комерційних банків, які

кредитуватимуть пріоритетні галузі економіки; на рівні банківського сектору – зниження відсоткової ставки за кредитами (для пріоритетних секторів економіки), зниження рівня ризику та підвищення якості кредитного портфелю (зменшення частки непрацюючих кредитів).

При визначенні інструментів Стратегії доцільно використовувати динамічне моделювання, яке дозволяє встановлювати стабілізуючий чинник або їх сукупність, що компенсує вплив негативного фактору. Здійсненням такого моделювання на засадах імпульсного процесу доведено, що такі стабілізуючі чинники, як зростання попиту на банківські послуги, підвищення довіри до банківської системи та стабілізація курсу національної валюти разом компенсують вплив будь-якого негативного фактору, в тому числі щодо конкурентної інтерналізації (рис. 8).

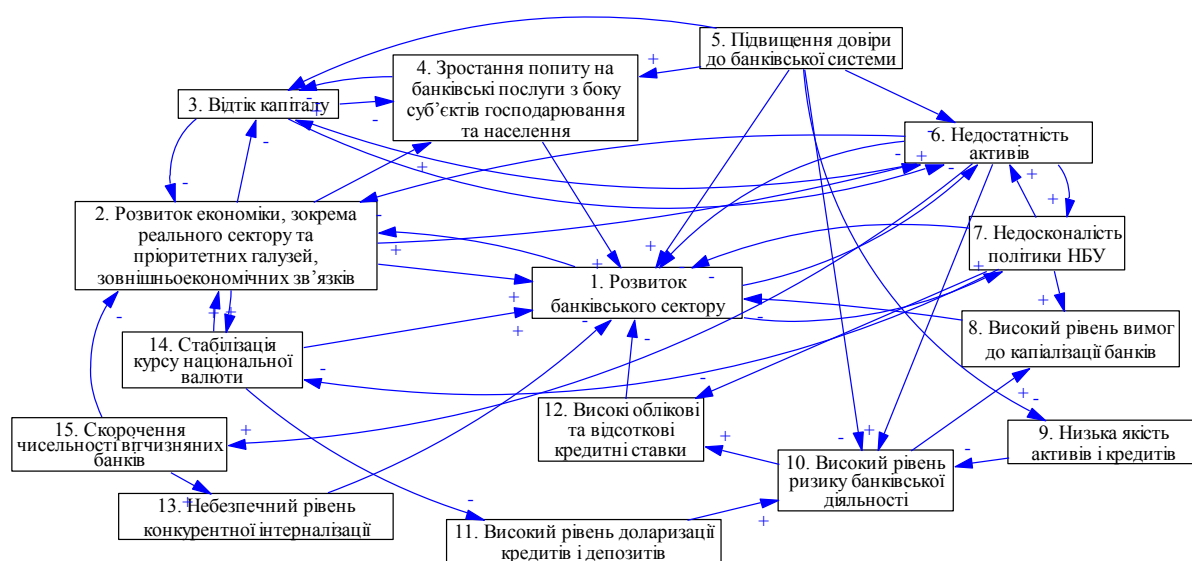

Рисунок 8 – Структурно-логічний граф сукупності взаємовпливу умов факторного середовища, які обумовлюють траєкторію розвитку банківського сектору України

Запровадження механізму розвитку банківського сектору сприятиме підвищенню конкурентоспроможності, запровадженню інноваційного та інтеграційного підґрунтя розвитку вітчизняного сегменту банківського сектору економіки України, позитивним екстерналіям умов конкурентної інтерналізації та створенню можливості започаткування процесів інтернаціоналізації за участі банків з вітчизняним капіталом, а сприятиме відновленню кредитування секторів економіки, а на засадах цього – реалізації їх потенціалу із забезпечення економічного зростання.

ВИСНОВКИ

Отримані в дисертаційній роботі теоретико-методологічні та науково-методичні положення в сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему розвитку банківського сектору національної економіки в умовах конкурентної інтерналізації, вирішення якої створює передумови для підвищення його конкурентоспроможності, рівня економічної безпеки країни та інтеграції в світову фінансову систему. Основні наукові і прикладні результати полягають у такому:

1. Встановлено, що сучасний розвиток банківського сектору країни відбувається в умовах глобалізації й інтеграції фінансових систем, основою яких є інтернаціоналізація банківського бізнесу як розширення його міжнародних масштабів за рахунок присутності банків іноземних банківських груп у банківській системі приймаючої країни. Доведено, що такі процеси розвитку банківських систем підсилюють конкуренцію в банківській сфері на глобальному, регіональному та національному ринках. Це дозволило обґрунтувати необхідність дослідження розвитку банківського сектору з виокремленням інтерналізації як процесу в національному банківському секторі за умов вільного чи обмеженого доступу іноземного банківського капіталу, що обумовлює необхідність розвитку та розроблення відповідних теоретичних і науково-методичних підходів.

2. Систематизація наукових поглядів щодо конкурентної інтерналізації в банківському секторі і їх компаративний аналіз дозволяє констатувати, що положення теорій конкуренції стосуються переважно транснаціональних компаній, діяльність яких пов'язана з виробничою сферою, і не враховує специфіку сфери послуг, зокрема банківських. Компаративний аналіз теорій конкуренції та її наукових аспектів, що мають загальне відношення до банківського сектору та ринку банківських продуктів (послуг), засвідчив, що сформувався набір як взаємопов'язаних, так і суперечливих підходів і концепцій, які, акцентуючи увагу на окремих її аспектах, не дозволяють об'єктивно охарактеризувати багаточисленні форми, що склалися і ще формуються в сучасних конкурентних відносинах у національному банківському секторі. Існуюча теорія інтерналізації, що еволюціонувала з теорії міжнародного руху капіталу та теорії транснаціоналізації, розглядає аспект скорочення витрат для транснаціональних компаній. У теоріях конкуренції, транснаціоналізації (інтернаціоналізації) та інтерналізації не акцентувалося уваги на розвитку банківського сектору приймаючої країни. Це й дозволило науково обґрунтувати та сформулювати теоретичне підґрунтя конкурентної інтерналізації в банківському секторі.

3. Сформульовано теоретико-методологічний підхід до розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, які виходять із специфічних чинників, які створюються для вітчизняних банків в результаті доступу іноземних до банківського сектору та внутрішнього ринку. Визначено наукові підходи до розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації: структурний – для аналізу стану та структури банківського сектору країни, тих умов, що створюються для вітчизняних банків;

функціональний – для аналізу ролі умов і функцій конкурентної інтерналізації в економічному розвитку банківського сектору і країни; інституційний – для аналізу системи норм і правил, що регулюють взаємодію банків із зовнішнім середовищем, у тому числі з міжнародною банківською системою та міжнародними банківськими інститутами (регуляторами); управлінський – для аналізу управління як процесу дій національного регулятора; комплексний – для використання попередніх підходів у сукупності; системний – для аналізу банківського сектору як системи. У сукупності дані теоретико-методологічні положення обґрунтували логіку подальшого дослідження.

4. Сформовано методологічний підхід до дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, який включає постулати розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, гіпотези: підвищення обачності у макропруденційному регулюванні, переваг іноземних гравців у конкурентній боротьбі на приймаючому ринку банківських послуг, диверсифікації ризику щодо зниження за умов конкурентної інтерналізації загроз економічній безпеці та фінансовій стійкості банківського сектору, розвитку банківського сектору на основі відновлення довіри до банківської системи через присутність більш надійних іноземних банків або потужних вітчизняних.

5. Удосконалено методичний підхід до оцінювання конкурентних умов розвитку банківського сектору, що базується на аналізі тенденцій розвитку банківського сектору за сукупністю основних показників шляхом їх розширення і включення до переліку кількісних показників, що характеризують інституційну структуру за групами банків (державні, банки з іноземним капіталом, банки з 100% іноземним капіталом, банки з приватним вітчизняним капіталом), розширення групи балансових показників (введення індикатору щодо загальних і чистих активів іноземних банків), розрахунку запропонованого до використання коефіцієнту конкурентної інтерналізації та визначенні його рівня на основі науково-обґрунтованих градацій (мінімальний, низький, оптимальний, задовільний, незадовільний, небезпечний, критичний, надкритичний).

6. Розвиток науково-методичного підходу до оцінювання стану економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору ґрунтується на додаванні до переліку індикаторів, наданого у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України (2013 р.), таких, що важливі з точки зору банківської діяльності в умовах конкурентної інтерналізації. Виходячи з розуміння фінансової стійкості банківського сектору як його здатності загалом і банків зокрема створювати умови стабільної діяльності з точки зору недопущення та відвернення явних і потенційних загроз, у роботі розвинуто комплексну систему ризик-орієнтованих індикаторів оцінки фінансової стійкості банківського сектору, яка є дворівневою і на рівні банку полягає в поєднанні індикаторів, які введено НБУ і МВФ з визначенням нормативів для кожного з них, а на рівні банківського сектору – використання індикаторів за методикою МВФ з включенням відсутніх у методиці індикаторів таких, що рекомендовані НБУ.

7. Удосконалено науковий підхід до макропруденційного регулювання в умовах конкурентної інтерналізації через встановлення необхідності доповнення інформації про системний ризик у банківській системі загрозами екстерналії конкурентної інтерналізації. Це є підґрунтям для вибору ефективних інструментів регулювання задля забезпечення фінансової стійкості національного банківського сектору. Це дозволило обґрунтувати потребу у розробці науково-методичних підходів до оцінки конкурентних умов розвитку банківського сектору, його економічної безпеки та фінансової стійкості. Дістав подальшого розвитку науковий підхід до класифікації моделей інституційної архітектури системи макропруденційного регулювання за низкою ознак, що дозволило встановити, що в Україні обрано модель колегіального регулятора, відповідно якій концентрація функцій на кожного фінансового регулятора є меншою. У відповідності з цим запропоновано доцільність надання макропруденційного мандату Національному банку України.

8. Застосування методичного підходу до оцінювання конкурентних умов розвитку банківського сектору дозволило аналітично обґрунтувати висновки щодо змін умов банківської діяльності в останнє десятиріччя під впливом кризових явищ та політики НБУ. В інституційній структурі найбільшою з трьох груп є група банків з вітчизняним капіталом, однак вона скорочується за кількістю установ і часткою активів, що обумовлює певні тенденції. Аналіз статистичних показників дозволив визначити такі основні тенденції: значне скорочення кількості банківських установ, зменшення банків з іноземним капіталом та їх активів, недовіра до чесної діяльності банків і повільне її відновлення, що впливає на обсяги депозитів і кредитів, особливо в іноземній валюті, відсутність стійкої тенденції здешевлення кредитних ресурсів, збільшення обсягу статутного капіталу за вимогою, низька прибутковість та ефективність діяльності банківського сектору. Рівень конкурентної інтерналізації у банківському секторі в Україні – небезпечний, при цьому розраховане значення коефіцієнту конкурентної інтерналізації зростає через суттєве скорочення чисельності банків з вітчизняним капіталом у зв'язку з запровадженням міжнародних вимог щодо фінансової стійкості. Означене доводить всунуту гіпотезу щодо переваг іноземних гравців.

9. Удосконалення структурно-логічної моделі комплексної системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації виходить із необхідності формування такого економічного стану у банківському секторі, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечує здатність до сталого економічного й фінансового розвитку, конкурентоспроможність у світовому фінансовому середовищі. Структурно-логічна модель обґрунтовує взаємозв'язок економічної безпеки банківського сектору з економічною безпекою країни та її складовими, зокрема інвестиційно-інноваційною. Встановлено найбільш тісний зв'язок банківського сектору з валютною та грошово-кредитною безпекою.

10. Аналітичне забезпечення системи економічної безпеки та фінансової

стійкості банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації включає оцінку показників: рентабельність капіталу (співвідношення прибутку банків до капіталу у відсотках), коефіцієнт достатності активів (співвідношення активів банків до валового внутрішнього продукту у відсотках), кредитний ризик (співвідношення фінансових зобов'язань контрагентів до кредитів, наданих банками резидентам України у відсотках). Розраховані значення комплексного показника поступово збільшується, що забезпечує його перехід з градації «критичний рівень», який відзначено в 2015-2017 рр. до градації «небезпечний рівень» у 2018 р., що вказує на необхідність підвищення рівня безпеки банківського сектору.

11. Удосконалений методичний підхід до оцінки розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації ґрунтується на застосуванні сукупності наступних індикаторів: розмір банківського сектору в світових масштабах; розмір банківського сектору країни в масштабах регіонального економічного об'єднання країн; розмір банківського сектору країни по відношенню до іншої країни; розмір сегменту банків з вітчизняним капіталом у банківському секторі країни; індекс розвитку банківського сектору країни; співставлення між індексами розвитку банківського сектору країн; співставлення між індексами розвитку банківського сектору країни та регіонального/економічного об'єднання країн; співставлення між індексами розвитку банківського сектору країни та світу; індекс присутності іноземних банків у банківському секторі країни за їх активами; індекс присутності іноземних банків у банківському секторі країни за їх кількістю; коефіцієнт конкурентної інтернаціоналізації. Наведені показники використовуються в комплексі або як окремі та визначаються на певний рік або за період, що надає можливість формувати інформаційно-статистичний ресурс щодо рівня розвитку банківського сектору, а на цих засадах визначати ефективні механізми впливу на розвиток банків з вітчизняним капіталом.

12. Удосконалено напрями трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, які структуровано за складовими (нормативно-правовий, організаційний, інформаційно-комунікативний, інноваційний, економічний) та інструментами (у відповідності складових). Реалізація механізму сприятиме підвищенню конкурентоспроможності, запровадженню інноваційного та інтеграційного підґрунтя розвитку вітчизняного сегменту банківського сектору економіки України, покращенню умов конкурентної інтерналізації та створенню можливості започаткування процесів інтернаціоналізації за участі банків з вітчизняним капіталом.

13. Отримала розвиток інституційна складова механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації через визначення модулів як структурних елементів Стратегії, в якості яких представлено цілі (головна та підпорядковані), принципи (релевантність потребам економіки, всеохоплення функцій, структурованість, інноваційність), види політики (монетарна, валютна, регуляторна), відповідні їм механізми, інструменти, показники за строками

(довгострокові, середньострокові, річні), кількістю та якістю, за якими визначається її реалізація. Рекомендовано визначати інструменти Стратегії з використанням динамічного моделювання, яке дозволяє встановлювати стабілізуючий чинник або їх сукупність, що компенсує вплив негативного фактору. Здійсненням такого моделювання на засадах імпульсного процесу доведено, що такі стабілізуючі чинники, такі як зростання попиту на банківські послуги, підвищення довіри до банківської системи та стабілізація курсу національної валюти разом компенсують негативний вплив будь-якого негативного фактору, в тому числі щодо конкурентної інтерналізації.

14. Отримані положення в сукупності сприятимуть розвитку банківського сектору національної економіки в умовах конкурентної інтерналізації, створюватимуть передумови для підвищення його конкурентоспроможності, забезпечуватимуть економічну безпеку країни та її інтеграцію в світову фінансову систему.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Дятлова Ю. В. Розвиток банківського сектору України: теорія, методологія, практика: монографія. Харків: Видавництво «НТМТ», 2019. 371 с. (16,41 ум.-друк. арк.).

2. Diatlova Yu. Mechanism of sustainability regulation of the financial system and the banking sector of economy in globalization and integration conditions. In: *The Economics of the XXI Century: Current State and Development Prospects: monograph*. London: Sciemcee Publishing, 2018. P. 166-181 (0,91 ум.-друк. арк.).

3. Дятлова Ю. В. Безпека банківського сектору економіки. В кн.: *Механізми розвитку і безпеки економіки та суспільства: монографія / Дятлова В.В., Батченко Л.В., Ткаченко Е.Г., Дятлова Ю.В. та ін. Маріуполь: ДонДУУ, 2015. С. 112-121 (0,57 ум.-друк. арк.).*

Статті у наукових фахових виданнях України, в т.ч. у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз даних

4. Дятлова Ю. В. Концепція конкурентної інтерналізації в банківському секторі: еволюція теорій і наукові положення. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 1 (17). С. 219-227 (0,82 ум.-друк. арк.) [**фахова, Index Copernicus**].

5. Рекова Н. Ю., Дятлова Ю. В. Розвиток кредитування реального сектору економіки: фокус на АПК як пріоритетну галузь. *Фінансовий простір: електронне наукове фахове видання*. 2019. № 1 (33). С. 8-17 (0,62 ум.-друк. арк.). URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/672>. *Особистий внесок: виявлено тенденції кредитування, визначено характер змін за показниками та групами банків, запропоновано механізм розвитку* (0,32 ум.-друк. арк.) [**фахова**].

6. Дятлова Ю. В. Механізм розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації: методологічні засади формування. *Проблеми*

та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку: зб. наукових праць Донецького державного університету управління. Серія «Економіка». Маріуполь: ДонДУУ, 2019. Т. XX. Вип. 311. С. 255-264 (0,59 ум.-друк. арк.) **[фахова]**.

7. Дятлова Ю. В. Розвиток інструментів валютного регулювання в форматі лібералізації та фінансової стійкості. *Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку: зб. наукових праць Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. Т. XIX, вип. 308. 2018. С. 118-126 (0,57 ум.-друк. арк.) **[фахова]**.

8. Дятлова Ю. В. Конкурентоспроможність банківської системи: наукові погляди та практична реалізація. *Фінансові дослідження: електронне наукове фахове видання*. 2018. № 2 (0,97 ум.-друк. арк.). URL: <https://fr.stu.cn.ua/index.pl?task=contextview&l=ua&id=15> **[фахова]**.

9. Дятлова Ю. В., Бородаєнко Н. В., Кердивар В. В. Інвестиційний ринок України: стан та перспективи розвитку. *Науковий журнал Менеджер: Вісник Донецького державного університету управління*. 2018. № 2 (79). С. 66-72 (0,60 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: проаналізовано обсяги залучених прямих іноземних інвестицій у сектори економіки та банківський сектор, визначено перспективи інвестиційного ринку* (0,20 ум.-друк. арк.) **[фахова, Index Copernicus]**.

10. Дятлова Ю. В. Механізми розвитку та безпеки банківського кредитування: досвід країн ЄС та сучасні реалії. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 2 (35). С. 51-57 (0,68 ум.-друк. арк.) **[фахова]**.

11. Дятлова Ю. В. Інтернаціоналізація, інтеграція та інтерналізація в банківському секторі: теоретико-методологічні аспекти в контексті глобальної конкуренції. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2018. № 6 (105). С. 145-151 (0,61 ум.-друк. арк.) **[фахова, Index Copernicus]**.

12. Дятлова Ю. В. Банківський сектор в умовах конкуренції з іноземним капіталом: систематизація досвіду країн і тенденції. *Економічний простір*. 2018. № 140. С. 5-13 (0,57 ум.-друк. арк.) **[фахова, Index Copernicus]**.

13. Дятлова Ю. В. Механізми глобального регулювання фінансової системи. *Держава та регіони. «Серія економіка та підприємництво»*. 2017. Вип. № 4. С. 78-83 (0,50 ум.-друк. арк.) **[фахова, Index Copernicus]**.

14. Дятлова Ю. В. Економічний та фінансовий аспекти стійкості та безпеки банківської системи: понятійно-категоріальний апарат. *Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку: зб. наукових праць Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2016. Т. XVII. Вип. 299. С. 57-64 (0,52 ум.-друк. арк.) **[фахова]**.

15. Дятлова Ю. В. Моделі інституційної організації системи макропруденційного регулювання: зарубіжний і вітчизняний досвід. *Зб. наук. праць МІДМУ КПУ «Інституціональний вектор економічного розвитку»*. 2016. Вип. 9 (2). С. 26-35 (0,75 ум.-друк. арк.) **[фахова]**.

16. Дятлова Ю. В., Положенцева К. В., Дятлов Є. В. Формування механізму

забезпечення безпеки економічної діяльності в сучасних умовах. *Науковий журнал Менеджер: Вісник Донецького державного університету управління*. 2016. № 4 (73). С. 38-46 (0,60 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: уточнено поняття механізму забезпечення економічної безпеки, встановлено складники, визначено рівні їх формування* (0,20 ум.-друк. арк.) **[фахова, Index Copernicus]**.

17. Дятлова В. В., Дятлова Ю. В. Державне регулювання інвестиційного розвитку аграрного сектору національної економіки. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2016. № 3 (39). С. 42-47 (0,59 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: проаналізовано законодавчі, організаційні та економічні засади інвестиційної діяльності як складові механізму державного регулювання, встановлено проблеми і напрями удосконалення механізму* (0,34 ум.-друк. арк.) **[фахова]**.

18. Дятлова Ю. В. Методичний підхід до оцінки економічної безпеки банківського сектору. *Ефективна економіка: електронне фахове видання*. 2015. № 4. (0,68 ум.-друк. арк.). URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7365> **[фахова]**.

19. Дятлова Ю. В. Банківські послуги: теоретичне підґрунтя та методологія забезпечення якості. *Актуальні проблеми розвитку зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності: зб. наук. праць Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2015. Т. XVI. Вип. 295. С. 203-212 (0,50 ум.-друк. арк.) **[фахова]**.

20. Дятлова В. В., Дятлова Ю. В., Саенко О. В. Інноваційний потенціал економіки України: вплив на конкурентоспособність. *Економіка Крима: науч.-практ. журнал*. 2014. № 3(48). С. 162-167 (0,60 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: встановлено стан і тенденції зміни факторів і складових індексу глобальної конкурентоспроможності, зокрема щодо розвиненості фінансового ринку, отримано тренди з використанням кореляційно-регресійного аналізу* (0,20 ум.-друк. арк.) **[фахова]**.

21. Дятлова Ю. В. Сучасні підходи до формування оптимального кредитного портфеля банку. *Актуальні проблеми економічного розвитку: зовнішньоекономічні, виробничі та екологічні аспекти: зб. наук. праць Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2014. Т. XV. Вип. 284. С. 131-139 (0,43 ум.-друк. арк.) **[фахова]**.

22. Дятлова Ю. В. Інвестиції банківського сектору економіки України: тенденції та підходи до оцінки. *Актуальні проблеми економічного розвитку: зовнішньоекономічні, виробничі та екологічні аспекти: зб. наук. праць Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2013. Т. XIV. Вип. 277. С. 120-125 (0,48 ум.-друк. арк.) **[фахова]**.

23. Дятлова Ю. В. Економічна безпека в банківській сфері: підхід до забезпечення. *Актуальні проблеми економічного розвитку: зовнішньоекономічні, виробничі та екологічні аспекти: зб. наук. праць Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2013. Т. XIV. Вип. 265. С. 266-271 (0,52 ум.-друк. арк.) **[фахова]**.

Публікації апробаційного характеру

24. Дятлова Ю. В. Механізм банківського кредитування інновацій у реальному секторі економіки. *Актуальні проблеми економіки та управління: зовнішньоекономічні, інноваційні та фінансові аспекти: зб. наук. пр. за матеріалами круглого столу.* (22 трав. 2019 р., м. Маріуполь). Маріуполь: ДонДУУ, 2019. С. 87-94 (0,36 ум.-друк. арк.).

25. Diatlova Yu. The mechanisms of country economy and financial system stabilization. *Актуальні проблеми зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. науковців і студентів.* (25 жовт. 2018 р., м. Маріуполь). Маріуполь: ДонДУУ, 2018. С. 48-52 (0,23 ум.-друк. арк.).

26. Дятлова Ю. В. Банківський сектор економіки країни: рівні формування конкурентоспроможності. *Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку: матер. Міжнар. наук.-практ. конф.* (4-5 жовт. 2018 р., м. Маріуполь). Маріупол, Вид. Козлов, 2018. С. 64-67 (0,32 ум.-друк. арк.).

27. Дятлова Ю. В., Кононова С. В., Шаповал М. О. Регулювання валютних операцій: перехід від адміністративних до ліберальних методів. *Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія та практика: матер. V міжнар. наук.-практ. конф.* (24 лист. 2017 р., м. Запоріжжя). Запоріжжя: КПУ, 2017. С. 912-914 (0,25 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: систематизовано складові ліберального підходу в валютному регулюванні* (0,1 ум.-друк. арк.).

28. Diatlova Yu. Legal basis of the banking system of EU: integrated possibilities for Ukraine. *Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (3-4 жовт. 2017 р., Маріуполь). Маріуполь; Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2017. С. 225-228 (0,34 ум.-друк. арк.).

29. Дятлова Ю. В., Тарасенко А. С. Регіональний фінансовий ринок: напрями трансформації в сучасних умовах. *Актуальні проблеми зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності в умовах членства України в СОТ: матер. круглого столу науковців і студентів.* (29 черв. 2017 р., м. Маріуполь). Маріуполь: ДонДУУ, 2017. С. 56-58 (0,18 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: встановлено основні напрями трансформації ринку* (0,1 ум.-друк. арк.).

30. Дятлова Ю. В. Глобальне регулювання підприємництва в сфері фінансів. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку системи управління в Україні та світі: матер. Міжнар. наук.-практ. конф.* (16-17 бер. 2017 р., м. Київ). Київ: Державний університет комунікацій, 2017. С. 49-51 (0,21 ум.-друк. арк.).

31. Дятлова Ю. В., Регурецька О. С. Кредити банків у системі фінансування України. *Актуальні проблеми зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. науковців і студентів.* (23-25 лист. 2016 р., м. Маріуполь). Маріуполь, 2016. С. 119-123 (0,23 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: встановлено тенденції з кредитування банками секторів економіки* (0,13 ум.-друк. арк.).

32. Diatlova Yu. Swiss banking system: experience of development for Ukraine. *Економіко-культурологічне позиціонування України в світовому глобалізованому просторі: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф.* (14-15 лют. 2016 р., Кошице). Кошице, 2016. Ч. 1. С. 58-60 (0,23 ум.-друк. арк.).

33. Смерічевський С. Ф., Дятлова Ю. В. Банківська система України: стан, основні проблеми та підходи до вирішення. *Osiągnięcia naukowe, rozwój, propozycje na rok 2015: zbiór raportów naukowych Międzynarodowa konferencja naukowo-praktyczna. Economy.* (30.12.2015 – 03.01.2016, Warszawa). Warszawa: Wydawca Sp. z.o.o. «Diamond trading tour», 2015. S. 41-42 (0,15 ум.-друк. арк.). *Особистий внесок: встановлено проблеми і підходи до їх вирішення* (0,1 ум.-друк. арк.).

34. Дятлова Ю. В. Стабілізація кредитного портфелю банку: підходи в роботі з позичальниками. *Розвиток зовнішньоекономічної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (21-24 трав. 2014 р., м. Донецьк). Донецьк: ДонДУУ, 2014. С. 194-196 (0,23 ум.-друк. арк.).

Публікації, що додатково розкривають результати дослідження

35. Diatlova Yu. Sustainable development of the banking sector: trends, factors and enforcement mechanisms. *Journal SEPIKE.* 2019. Edition 23. P. 37-42 (0,52 ум.-друк. арк.) [**Index Copernicus**].

36. Diatlova Yu. The development of the banking sector of Ukraine in the context of Eurointegration: economic basis and strategic objectives. *International Journal of New Economics, Public Administration and Law.* 2019. № 1 (3). P. 16-34 (0,93 ум.-друк. арк.).

37. Diatlova Yu. Integration of the Ukrainian banking system into the European financial sphere: main trends and directions. *Revue Algerienne de finances publiques.* 2018. Vol. 8. № 1. P. 20-28 (0,52 ум.-друк. арк.). URL: <https://www.asjp.cerist.dz/en/article/92198>.

АНОТАЦІЯ

Дятлова Ю. В. Механізм розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Донецький державний університет управління Міністерства освіти і науки України, Маріуполь, 2019.

Роботу присвячено обґрунтуванню теоретичних положень щодо розвитку банківського сектору економіки та розробці методологічних засад удосконалення відповідного механізму в умовах конкурентної інтерналізації.

Поглиблено наукові уявлення про сучасні тенденції та чинники розвитку банківського сектору, сформовано теоретичне підґрунтя конкурентної інтерналізації в банківському секторі і цій підставі запропоновано теоретико-методологічний підхід до розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Обґрунтовано методологічний підхід до дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації і удосконалено низку методичних підходів, зокрема, щодо оцінювання умов конкурентної інтерналізації в банківському секторі, оцінювання стану економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору. Удосконалено науковий підхід до макропруденційного регулювання в умовах конкурентної інтерналізації. Запропоновано аналітичне забезпечення визначення конкурентних умов розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації і структурно-логічну модель системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації. Здійснено оцінку економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації. Удосконалено методичний підхід до оцінювання розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, визначено напрями трансформації механізму розвитку банківського сектору та елементи Стратегії його розвитку в Україні.

***Ключові слова:** банківський сектор, конкурентна інтерналізація, концепт, методологія дослідження, оцінювання умов, регулювання, забезпечення розвитку, оцінювання розвитку, механізм, складові, стратегія.*

АННОТАЦІЯ

Дятлова Ю. В. Механізм розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації. – Кваліфікаційний науковий труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Донецкий государственный университет управления Министерства образования и науки Украины, Мариуполь, 2019.

Работа посвящена обоснованию теоретических положений относительно развития банковского сектора экономики и разработке методологических основ совершенствования соответствующего механизма в условиях конкурентной интернализации.

Углублены научные представления о современных тенденциях и факторах развития банковского сектора, обоснована теоретическая подоплека конкурентной интернализации в банковском секторе и на этом основании предложен теоретико-методологический подход к развитию банковского сектора в условиях конкурентной интернализации. Разработан методологический подход к исследованию развития банковского сектора в условиях конкурентной интернализации и усовершенствован ряд методических подходов, в частности, относительно оценки условий конкурентной интернализации в банковском секторе, оценки состояния экономической безопасности и финансовой устойчивости банковского сектора. Усовершенствован научный подход к макропруденциальному регулированию в условиях конкурентной интернализации. Предложено аналитическое обеспечение определения конкурентных условий развития банковского сектора в условиях конкурентной интернализации и структурно-логическую модель системы

обеспечения экономической безопасности банковского сектора в условиях конкурентной интернализации. Осуществлена оценка экономической безопасности и финансовой устойчивости банковского сектора в условиях конкурентной интернализации. Усовершенствован методический подход к оцениванию развития банковского сектора в условиях конкурентной интернализации, определены направления трансформации механизма развития банковского сектора и элементы стратегии его развития в Украине.

Ключевые слова: банковский сектор, конкурентная интернализация, концепт, методология исследования, оценивание условий, регулирование, обеспечение развития, оценка развития, механизм, составляющие, стратегия.

ABSTRACT

Diatlova Yu. Mechanism of the banking sector development in Ukraine in the context of competitive internalization. – Qualification scientific work as the manuscript.

Thesis for a Doctor of Economics degree by the specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – Donetsk State University of Management of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2019.

The dissertation thesis is devoted to theoretical synthesis, development of methodological bases, methodological approaches and scientific and practical recommendations on transformation of a development mechanism of the banking sector in Ukraine in the context of competitive internationalization.

The thesis substantiates the research subject field of the banking sector development on the basis of world and national tendencies of the foreign banks growth and their presence in the banking sectors, which led to the definition of internalization as one of the determining processes which provides for the conditions in the banking sector development under the influence of foreign banks and foreign assets in national banks. On the basis of a comparative analysis of economic theories, the theoretical origins have been determined and the theoretical basis for competitive internationalization in the banking sector has been formed as a prerequisite for its modern development under the influence of free or partially restricted access of foreign banking capital to national banking systems. The introduction into the scientific circulation of the concept «competitive internationalization in the banking sector» has been justified. A theoretical and methodological approach to the banking sector development in the context of competitive internationalization has been elaborated.

A methodological approach to the study of the banking sector development in the context of competitive internalization has been formed, which is based on the distinct postulates of economic theories, hypotheses and directions of their scientific and methodological substantiation. The methodological approach to the competitive conditions assessment of the banking sector development, which is based on the use of a system of indicators through their expansion and inclusion in the list of the proposed coefficient of competitive internalization, has been improved. A scientific and methodological approach to assessing the economic security state and financial stability

of the banking sector has been developed. The essence of the approach is to calculate the integral index of economic security as well as to apply a set of risk-oriented indicators of financial stability of the banking sector which is formed as a result of a comparative analysis of national and foreign methodologies.

A scientific approach to macro-prudential regulation in the context of competitive internalization as a system based on the establishment of its elements, such as the subject and object of regulation, purpose, functions, tools, as well as their interconnection has been improved. This will create a basis for its harmonization with the systems of the EU countries based on the relevant legal frameworks implementation; will increase the national banking sector competitiveness in the presence of foreign banking institutions and their assets in domestic banks.

An analytical support concerning competitive internationalization in the banking sector based on the proposed methodological approach to their evaluation has been developed. The obtained results made it possible to characterize the terms of competition with foreign banks in Ukraine as dangerous with the tendency to increase competition from foreign banks, as well as to prove the hypothesis of foreign players advantages.

The structural-logical model of the economic security ensuring system of the banking sector, taking into account a number of risks that characterize its development under conditions of competitive internationalization, has been substantiated. The peculiarity of the proposed approach is its focus on addressing threats at different levels of government, in particular threats from foreign banks and their capital as components of economic impact on the banking sector.

Analytical support for the economic security and financial stability of the banking sector under conditions of competitive internationalization has been developed. Analytical assurance on economic security is based on the calculation of indicators, which list has been expanded and includes indicators that are important in terms of lending to the economy (asset adequacy ratio) and economic security of the banking sector as a type of business (return on capital, credit risk), and determining the level of economic security banking sector by established grades.

Methodical approach to assessing the banking sector development in the context of competitive internalization with the use of a reasonable set of static and dynamic indicators (indexes of presence of foreign banks; coefficient of competitive internationalization; size of the banking sector; national segment size of banks; groups of banks with foreign capital), which are used in combination or as separate and defined for banking sector of a country relative to another country or its bank, for a particular year or period.

The directions of the banking sector development mechanism transformation in the context of competitive internalization as a complex system of its components improvement have been outlined and are defined as the normative-legal, organizational, information-communicative, innovative, and economic ones. The implementation of the directions will help increase the banks competitiveness with domestic capital.

The structural elements of the Strategy have been specified as an instrument of the development mechanism of the banking sector of Ukraine in the context of competitive internationalization where the goals, principles, types of policy, corresponding instruments, indicators by which its implementation is determined have been presented. The feature of the proposed approach is the identification of measures implemented through instruments, using dynamic modelling, which allows establishing a stabilizing factor or their totality that compensates for the impact of a negative factor on the banking sector development in Ukraine in the context of competitive internationalization.

Keywords: banking sector, competitive internalization, concept, research methodology, conditions assessment, regulation, development assurance, development assessment, mechanism, components, strategy.

Підписано до друку 14.11.2019. Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,7.
Обл.-вид. 1,7. Друк лазерний. Зам. № 178 Накл. 100 пр.

Видавець і виготівник
Донбаська державна машинобудівна академія
84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 1633 від 24.12.2003